

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 23 marca 2020 r.

Poz. 2788

UCHWAŁA NR XX/151/2020 RADY MIASTA LUBOŃ

z dnia 12 marca 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Luboń na lata 2020-2023”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506, 1309, 1571, 1696 i 1815) oraz art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282), Rada Miasta Luboń uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Luboń na lata 2020 – 2023” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Luboń.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca Rady Miasta
Luboń

(-) Teresa Zygmanska

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ

NA LATA 2020 – 2023

Opracowanie: Piotr Najmajer

2019

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE	
FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE LUBOŃ	7
2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	7
2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW	17
2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU	18
2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	18
2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPO- DAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	20
2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2016-2019	24
2.3.4. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	28
2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA LUBOŃ	29
2.4.1. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STRATEGII ROZWOJU MIASTA LUBOŃ”	29
2.4.2. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUN- KÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA LUBOŃ”	30
2.4.3. GMINNY PLAN OCHRONY ZABYTKU NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO I SYTUACJI KRYZYSOWYCH DLA MIASTA LUBOŃ	35
3. DZIEDZICTWO KULTUROWE MIASTA LUBOŃ	37
3.1. RYS HISTORYCZNY	37
3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA LUBOŃ	40
3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	42
3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	43
3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE	51
3.2.4. ZABYTKI RUCHOME	63
3.2.5. MUZEA	63
3.2.6. WARTOŚCI NIEMATERIALNE	64
4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT	65
5. CELE I DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2020 – 2023 DLA MIASTA LUBOŃ	67
5.1. OCENA, STAN ZACHOWANIA I KIERUNKI DZIAŁANIA	67
5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE	71
5.3. CELE I DZIAŁANIA USTALONE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020 – 2023	71
5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1 WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH	71
5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2 FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW GMINY DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZABYTKÓW	73
5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3 WSPIERANIE INICJATYW SPRZYJAJĄCYCH OCHRONIE ZABYTKÓW	74
5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4 PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	75
5.3.5. CEL STRATEGICZNY 5 UMOCNIEŃ TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY	76
5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	77
5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	77
5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE	77
5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI	77
5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE	78
5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE	78
5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE	78

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

1. WSTĘP

Gmina miejska Luboń położona jest w powiecie poznańskim województwa wielkopolskiego. Od północy Luboń graniczy z Poznaniem, od południowego wschodu z gminą Mosina, a od południowego zachodu z gminą Komorniki. Przez miasto przebiega autostrada A2 oraz droga wojewódzka nr 430, która łączy się węzłem drogowym z autostradą. Przez wschodnią część miasta przebiega linia kolejowa Poznań-Wrocław, ze stacją kolejową. W odległości 15 km od Lubonia znajduje się port lotniczy Poznań – Ławica.

Powierzchnia miasta wynosi 13,51 km², a liczba ludności przekracza 30 tysięcy.

Obszar Lubonia leży w większości w regionie Wysoczyzny Poznańskiej, natomiast jego wschodnia część położona jest w Poznańskim Przełomie Warty. Południowy fragment miasta Luboń wzdłuż linii kolejowej Poznań – Wrocław znajduje się w granicach Wielkopolskiego Parku Narodowego, a tereny w południowo-wschodniej części miasta – w obrębie otuliny Wielkopolskiego Parku Narodowego. Część obszaru Natura 2000 – Ostoja Wielkopolska leży na terenie Lubonia.

W obrębie miasta Luboń istnieje ponad 200 obiektów zabytkowych włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków. Układ urbanistyczny miasta oraz trzy duże zespoły pofabryczne wpisane zostały do rejestru zabytków. Ich ochrona oraz ukierunkowanie rozwoju przestrzennego gminy, zgodne z zasadą dobrej kontynuacji powinny stanowić fundament polityki przestrzennej gminy. Zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy wyrażać się powinna w organicznym rozwoju struktur urbanistycznych, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną oraz w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form istniejących w regionie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506), który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.).

W artykule tym znajdujemy:

Ust. 1: Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Ust. 3: Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ust. 4: Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Ust. 5: Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE LUBOŃ**2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

- 1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 ze zm.),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799 ze zm.),
- 3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 ze zm.),
- 4) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 121, 50, 650, 1000, 1089),
- 5) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.),
- 6) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1186),
- 7) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 862, z 2018 r. poz. 152, 1105),
- 8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 450, 650, 723, 1365).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 917),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 574 ze zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 553 ze zm.).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:***1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:***

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- f) instrumentami muzycznymi,*
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami

d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

1) wpis do rejestru zabytków,

2) uznanie za pomnik historii,

3) utworzenie parku kulturowego,

4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw dokonała kilku istotnych zmian, m.in.:

wprowadzając **art. 10a.**

1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie.

Na mocy art. 16:

1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

2. *Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.*
3. *Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.*
4. *W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.*
5. *Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.*
6. *Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.*

Art. 17.

1. *Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:*

- 1) *prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;*
- 2) *zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;*
- 3) *umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
- 4) *składowania lub magazynowania odpadów.*

2. *W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799, 1356).*

Art. 18:

1. *Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

2. *W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:*

- 1) *uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;*
- 2) *określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;*
- 3) *ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.*

Art. 19:

1. *W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:*

- 1) *zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
- 2) *innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;*
- 3) *parków kulturowych.*

1a. *W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:*

- 1) *zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
- 2) *innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.*

2. *W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.*

3. *W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.*

Art. 20:

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Art. 22:

1. *Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.*
2. *Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.*
3. *Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.*
4. *Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.*
5. *W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:*
  - 1) *zabytki nieruchome wpisane do rejestru;*
  - 2) *inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;*
  - 3) *inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*
6. *Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.*

Art. 71:

1. *W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.*
2. *Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.*

Art. 72:

Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73:

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Art. 74:

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa "Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego";

2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Art. 75. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków może udzielić dotacji osobom bądź jednostkom, o których mowa w art. 73, na podstawie umowy zawartej z tymi osobami lub jednostkami.

Art. 76:

1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;

2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 77:

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;

2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;

3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;

4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;

5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;

6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78:

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.
2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1-3.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

5. Dotacja, o której mowa w art. 74 ust. 2, jest udzielana we wnioskowanej wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich.

Art. 79:

Dochodzenie przez organy, o których mowa w art. 74, należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnego z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 80:

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru,
- 2) dane i informacje zawarte we wnioskach o udzielenie dotacji oraz dokumentację niezbędną do rozpatrzenia tych wniosków,
- 3) dokumenty niezbędne do zawarcia umowy oraz elementy umowy o udzielenie dotacji,
- 4) dokumenty niezbędne do rozliczenia umowy

- uwzględniając konieczność określenia okresu, który musi upłynąć zanim możliwe będzie udzielenie kolejnej dotacji celowej na dofinansowanie prac przy tym samym zabytku, zorganizowania w ciągu roku budżetowego co najmniej jednego naboru wniosków o udzielenie dotacji, ogłoszenia informacji o naborach, zapewnienie wszechstronnej oceny działań, na wykonanie których ma być udzielona dotacja, oraz zapewnienia celowości i racjonalności wydatkowania środków publicznych.

Art. 81:

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dziennik Ustaw – 3 – Poz. 1595

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Zmiana ta oznacza, że władze gminy mogą dofinansować prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane nie tylko przy zabytku wpisanym do rejestru, jak było do tej pory, lecz także prace przy obiekcie włączonym do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Art. 82:

1. Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.

3. W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Art. 83:

Na zasadach określonych w przepisach o Komitecie Badań Naukowych, Przewodniczący Komitetu Badań Naukowych może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach.

Art. 89:

Organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator zabytków. Są to w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 2) sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- 4) wydawanie, zgodnie w właściwości, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 7) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,
- 8) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- 9) współpraca w sprawach ochrony zabytków z innymi organami administracji publicznej i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (...).

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

Ważnym elementem planowania strategicznego jest określanie zadań i konstruowanie priorytetów do realizacji celów krótko- i długofalowych.

Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest tworzenie mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Aktualną politykę państwa w sferze kultury wyznacza „**Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022**”, który został przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (MP 2019, poz. 808). Głównym celem programu jest „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”, który będzie realizowany przez trzy cele szczegółowe tj.

- a) optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym i centralnym,
- b) wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, poprzez wsparcie merytoryczne oraz podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego,

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

c) budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego, poprzez upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości oraz tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Wśród zadań mających na celu wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym, ujęto m.in. szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Ważne też będzie budowanie wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym i regionalnym, merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach. Ponadto planowany jest konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.

W ramach podnoszenia bezpieczeństwa zasobu zabytkowego zaplanowano m. in. szkolenia dla policjantów z zakresu przeciwdziałania przestępstwom przeciw zabytkom oraz wprowadzenie projektu rejestracji zabytków ruchomych na wypadek kradzieży (przez wykonanie aktualnej dokumentacji fotograficznej czy znakowanie obiektów).

Zaplanowano również kampanię społeczno – edukacyjną w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W celu zwiększenia świadomości potrzeby poznania i ochrony dziedzictwa kulturowego przez młode pokolenie planuje się tworzenie nowych, bardziej zróżnicowanych materiałów edukacyjnych dla szkół oraz prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla młodzieży.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO¹

Cele strategii rozwoju województwa wielkopolskiego związane z ochroną środowiska kulturowego:

---

¹ Załącznik nr 1 do Uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 września 2012 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2020

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku**Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego**

Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości. Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- Inwestycje w instytucje kultury
- Ochronę dorobku kulturowego
- Wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu
- Promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.

Cel strategiczny 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa**Cel operacyjny 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu**

Przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe atuty Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno-rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szanse na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach. Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- Inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska
- Wsparcie rozwoju bazy hotelowej i gastronomicznej
- Promocję przedsiębiorczości w tym sektorze
- Wsparcie rozwoju agroturystyki
- Promocję turystyki alternatywnej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO² (WYCIĄG)

Najważniejsze działania w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w ramach planowania przestrzennego to:

- Zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- Wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- Poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. Konieczne jest umożliwienie publicznego dostępu do ewidencji w formie elektronicznej,
- Dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- Wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności: opisów, szkiców, map i opracowań obiektów oraz digitalizacji danych i ich udostępnianie w formie elektronicznej,
- Promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,
- Podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.

Ochrona całych historycznych układów przestrzennych miast obejmuje takie elementy jak: rozplanowanie ulic, rynków i placów miejskich, parametry kwartałów, pasma zieleni, doliny rzeczne, dominanty przestrzenne wież kościołów i ratuszy, panoramy, osie widokowe oraz wszelkie formy specyficznej zabudowy miejskiej. Zabytkowych założeń miasteczek, miast i byłych miast z okresu średniowiecznych lokacji oraz z okresów późniejszych jest w Wielkopolsce kilkadziesiąt. Niektóre z nich są zadbane, większość wymaga wsparcia z zewnątrz. Niezbędne jest poszerzenie listy miast, posiadających zabytkowe układy urbanistyczne, które powinny być poddane rewaloryzacji. Należy koniecznie zastosować jednolite dla całego województwa kryteria przy kwalifikowaniu układów urbanistycznych na tę listę – skorygować dysproporcje, wynikające z poprzedniego układu administracyjnego. Uzupełnienie listy miast posiadających zabytkowe układy urbanistyczne umożliwi opracowanie regionalnego systemu wsparcia dla działań w kierunku podejmowania rewaloryzacji zespołów staromiejskich. Podobny system powinien objąć również układy ruralistyczne. Ochrona kompleksowa architektury wiejskiej wraz z układami

---

² Załącznik do uchwały nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

przestrzennymi i podziałami własnościowymi jest możliwa do zrealizowania na terenach, których głównym motorem rozwoju stanie się turystyka, a więc przede wszystkim na terenach parków krajobrazowych i parków kulturowych oraz w rejonach kulturotwórczych. Właściwą formą ochrony jest adaptowanie zabytkowych obiektów architektury wiejskiej jako obiekty rekreacji indywidualnej. Najwartościowsze obiekty, dla których nie da się zapewnić ochrony w istniejących zespołach zabudowy powinny się znaleźć w skansenach. Z uwagi na brak możliwości przetrwania wszystkich zabytków architektury wiejskiej niezbędne jest systematyczne dokumentowanie obiektów o wartościach historycznych i estetycznych. Ochrona układów przestrzennych, urbanistycznych i ruralistycznych powinna być rozpatrywana wraz z nawarstwieniami kulturowymi, w których obecna jest cała sekwencja dziejów. Jest to działanie niezbędne dla zachowania ciągłości historycznej tworzenia się sieci osadniczej. Sprzymierzeńcem systemowych działań wspierających może się stać aspekt ekonomiczny w postaci korzyści gospodarczych, uzyskiwanych z turystyki na terenach o atrakcyjnych i zadbanych śródmieściach – pojedynczych wybitnych obiektach z historycznym tłem kulturowym, nadającym całości oczekiwany klimat. Można pokładać nadzieję, że środowiska lokalne – wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, stowarzyszenia miłośników historii i zabytków oraz lokalne środowiska biznesowe będą w coraz większym stopniu występować z inicjatywami kompleksowych rewaloryzacji, przeprowadzanych w oparciu o dokumentację historyczną i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Jednym z ważniejszych działań, mających na celu promowanie walorów kulturowych województwa, jest modernizacja i utrzymywanie istniejących oraz udostępnianie wybranych obiektów i miejsc w systemie kulturowych szlaków tematycznych. Odpowiednio zagospodarowane, oznakowane i wypromowane historyczne szlaki kulturowe będą stanowić podstawę rozwoju bazy turystycznej. Funkcjonowanie tych szlaków, w zależności od zasięgu, przyczyni się do promocji województwa na poziomach:

- Regionalnym (m.in. Trasa Kórnicka, Rowerowy Szlak Cysterski, Ziemiański Szlak Rowerowy, Podziemna Trasa Turystyczna Kopalni Soli w Kłodawie),
- Ogólnopolskim (m.in. Trakt Królewsko – Cesarski, Szlak Piastowski),
- Europejskim (m.in. Droga Św. Jakuba, Szlak Romański, Szlak Cysterski).

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa po dokonaniu oceny zasobów zabytków i towarzyszącym im innych atrakcji turystycznych, proponuje się utworzenie m.in. następujących kulturowych szlaków tematycznych:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- Szlaki kulturowe związane z narodzinami państwa: Szlak Bursztynowy, Szlak Świętego Wojciecha, Szlak Ottoński, Szlak dziedzictwa archeologicznego,
- Szlaki o tematyce wyzwolenczej: Szlak Napoleoński, Kościuszkowski, Wiosny Ludów, Powstania Wielkopolskiego, pracy organicznej, Potopu Szwedzkiego,
- Szlaki sławnych rodów, ludzi i ich domów: Szlak Adama Mickiewicza, Szlak Fryderyka Chopina, Szlak Szczanieckich, Szlak Pogranicznych Rezydencji, Szlak Sławnych Rodów (Górków, Leszczyńskich, Działyńskich, Raczyńskich, Sułkowskich, Radziwiłłów), Szlak tradycji ziemiańskiej, Szlak Królewski, szlak zamków, szlak dworów i pałaców barokowych, szlak dworów i pałaców klasycystycznych, szlak dworów i pałaców ziemiańskich z XIX w.,
- Szlaki dziedzictwa wielokulturowego (kultury ludowej, kapliczek i krzyży przydrożnych, cmentarzy żydowskich, cmentarzy protestanckich, świątyń polichromowanych, bożnic i synagog, miejsc kultu katolickiego, renesansowych kaplic grobowych, kościołów drewnianych i szachulcowych, katedr i kościołów, klasztorów, budowli gotyckich),
- Szlaki pątnicze – prowadzące do sanktuariów województwa wielkopolskiego, m.in. w Starym Licheniu, Górze Klasztornej, Gnieźnie, na Św. Górze w gminie Piaski, w Kaliszu, Tulcach i innych,
- Szlaki dworców i kolei: Średzko – Zaniemska Kolejka Wąskotorowa oraz Międzychodzko – Szamotulska Kolej,
- Historyczne szlaki komunikacyjne (pocztowe, trakty historyczne),
- Szlaki dotyczące rolnictwa, rzemiosła i techniki.

Na podstawie analiz zasobów kulturowych województwa wielkopolskiego wyznaczono rejony kulturotwórcze. Wymieniono je w kolejności od najbardziej atrakcyjnych, stosując równocześnie podział ze względu na rangę. Rejonami o znaczeniu ponadregionalnym jest m.in.:

- Rejon Poznania – charakteryzujący się wieloma cennymi obiektami zabytkowymi oraz szeroką działalnością kulturową, przede wszystkim w mieście Poznaniu,

Do zaistnienia Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego kulturowo niezbędne jest intensywne promowanie wiedzy o środowisku kulturowym regionu – w samym regionie, w kraju i poza granicami Polski. Najskuteczniejszą promocję mogą zapewnić organizacje turystyczne i firmy organizujące turystykę. U podstaw tej promocji powinien leżeć zbiorowy wysiłek środowisk twórczych i naukowych, lokalnych instytucji kultury, stowarzyszeń społecznych miłośników zabytków, miłośników ziem, miast, przyrody itp. Badanie wiedzy o regionie, odtwarzanie zanikających odrębności regionalnych a wreszcie kreowanie nowych zwyczajów powinno być

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

szeroko upowszechniane, zwłaszcza w procesie edukacji najmłodszych pokoleń, poprzez lokalne rozgłośnie radiowe, w telewizji, w internecie. Wachlarz działań na rzecz promowania świadomości regionalnej Wielkopolski jest szeroki i ma na celu pobudzenie aktywności lokalnych środowisk, przywrócenie etosu wielkopolskiego oraz pielęgnowanie regionalizmu tzw. „małych ojczyzn” poprzez: kultywowanie pracowitości, odpowiedzialności, uczciwości, aktywności społecznej, promowanie gwary, obyczajów, potraw, strojów, lansowanie folklorystycznych zespołów tanecznych, orkiestr, chórów, organizowanie festiwali, imprez muzycznych, „żywych skansenów”, itp., kształtowanie postaw otwartości wobec innych mniejszości i kultur, prezentowanie ich dorobku kulturowego, organizowanie jarmarków, pokazów tradycyjnego rzemiosła, sprzedaży lokalnych wyrobów, dni miast, dni gmin, konkursów związanych z tematyką regionalną, turniejów bractw kurkowych itp.

Centralny Obszar Problemowy. Obszar ten obejmuje teren miasta Poznania oraz gmin leżących w jego obszarze funkcjonalnym. Są to tereny, które w bezpośredni sposób odczuwają negatywne konsekwencje sąsiedztwa dużego miasta. Obszar ten, na tle województwa wyróżnia się specyficznymi cechami, z których najważniejsze to: gęstość zaludnienia 218 osób/km², dla Poznania powyżej 2 100 osób/km² (średnio dla województwa 113,3%), przyrost liczby ludności o 5% w latach 1996 – 2008 r. (średnio dla województwa 2%), udział ludności utrzymującej się ze źródeł pozarolniczych w liczbie ludności pracującej – 86,5% (średnio dla województwa 77,8%), dynamika przyrostu liczby mieszkań w latach 1996 – 2008: 22% (średnio dla województwa 19%), udział pracujących w usługach rynkowych na 1000 mieszkańców tego obszaru w 2003 r. – 89 (średnio w województwie – 68), liczba ludności przypadająca na 1 pozwolenie na budowę – 186 (średnio w województwie – 590). Obszar ten charakteryzuje się występowaniem zjawisk i konfliktów, których wielkość i nasilenie nie występuje w innej części województwa. Do takich problemów należy zaliczyć: konflikty pomiędzy intensywnym rozwojem urbanistycznym a środowiskiem przyrodniczym, w tym szczególnie na styku z obszarami cennymi przyrodniczo i krajobrazowo, konflikty na styku obszarów mieszkaniowych i działalności przemysłowej, konflikty pomiędzy mieszkalnictwem a komunikacją drogową, szynową i lotniczą (cywilną i wojskową). Bardzo silne jest tu zjawisko suburbanizacji, wynikającej z migracji mieszkańców z miasta do gmin sąsiednich, które dotychczas stanowiły rolnicze zaplecze miasta. Gwałtowny przyrost powierzchni przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe oraz działalność przemysłową powoduje wyłączanie terenów z produkcji rolnej. Suburbanizacja tworzy nowy rodzaj krajobrazu, obcy dla kulturowo wykształconych terenów wiejskich. Mozaikowatość użytkowania terenu, przeplatanie się funkcji mieszkalnych z uciążliwymi funkcjami

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

gospodarczymi i rolniczymi, niewydolność sieci infrastrukturalnych i komunikacyjnych powoduje powstawanie szeregu problemów i konfliktów przestrzennych, społecznych i technicznych, których rozwiązanie nie może opierać się tylko na politykach samorządów lokalnych. Podstawowym narzędziem kształtowania polityki przestrzennej w skali lokalnej jest planowanie miejscowe. To na szczeblu gminy dokonuje się przeznaczanie terenów dla nowych funkcji, dlatego najważniejszym zadaniem jest sporządzenie Planu zagospodarowania przestrzennego Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. Rozpatrzenie problematyki konfliktów przestrzennych w skali szczegółowej, umożliwiającej lokalizację negatywnych zjawisk i zagrożeń, pozwoli na określenie spójnej polityki przestrzennej dla całego obszaru. Istotne będzie przeniesienie na poziom lokalny priorytetów polityki przestrzennej Planu województwa i ujęcie ich w formie precyzyjnych wskazań planistycznych dla polityki przestrzennej gmin. Rozwój układu komunikacyjnego, sieci infrastruktury technicznej, rozwój terenów mieszkaniowych i gospodarczych nie może odbywać się na zasadach konkurencji, lecz na podstawie spójnej wizji rozwoju, uwzględniającej strefowanie podstawowych funkcji, tworzenie systemu ochrony środowiska przyrodniczego i – co najważniejsze – zapewnienie zrównoważonego rozwoju.

2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2016-2019

Charakteryzując najcenniejsze zasoby dziedzictwa kulturowego wymieniono m.in. następujące obiekty z terenu powiatu poznańskiego:

- wpisane do rejestru zabytków układy urbanistyczne miast Buk, Kostrzyn Wlkp., Kórnik i Bnin, **Luboń**, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Swarzędz oraz Stęszew.

Luboń znany jest z architektury przemysłowej (zbudowana w latach 1909 - 1914 fabryka chemiczna im. dr Maya, dzieło znanego architekta Hansa Poelziga oraz d. Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Ziemniaczanego S.A.).

Większość obiektów architektury przemysłowej (m. in. budynki fabryczne, magazyny, cegielnie, młyny, budynki kolejowe, zwłaszcza przy nieczynnych liniach kolejowych) w związku z przekształceniami w sferze gospodarki wymaga szczególnej troski konserwatorskiej oraz znalezienia właściwego sposobu ich użytkowania. Konieczne jest zabezpieczenie budynków przed dalszą dewastacją oraz przygotowanie projektów adaptacji do nowych celów. Niejednokrotnie zachodzi potrzeba rewitalizacji terenów poprzemysłowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Szlaki rowerowe

Europejska Trasa rowerowa EuroVelo nr 2 (trasa Berlin - Poznań - Gniezno), nr 9 (trasa Poznań - Zaorle). EuroVelo to europejska sieć szlaków rowerowych - projekt Europejskiej Federacji Cyklistów, którego celem jest budowa dwunastu długodystansowych szlaków rowerowych biegnących przez całą Europę. Odcinek w województwie Wielkopolskim koordynowany jest przez Międzygminny Związek Turystyczny „Wielkopolska Gościnna” (na granicy woj. Wielkopolskiego i Dolnośląskiego) oraz Związek Międzygminny Puszcza Zielonka.

Znak: oznaczenia literowe

Przebieg: Puszczykowo - Luboń - Poznań - Puszcza Zielonka – Gniezno

Szlaki tematyczne

Luboński Szlak Architektury Przemysłowej - zespół budynków dawnej fabryki przetworów ziemniaczanych, z których jeden z budynków byłej słodowni został odświeżony, zespół budynków dawnej fabryki drożdży oraz zespół budynków fabryki chemicznej.

Wielkopolski Park Narodowy

Został utworzony w 1957 r. na obszarze trzech gmin: Luboń, Mosina i Stęszew. Ochroną została objęta powierzchnia wynosząca 14 840 ha wraz z otuliną rozciągająca się na terenie Pojezierza Poznańskiego i obejmująca część Pojezierza Poznańskiego, fragment Poznańskiego Przełomu Warty i Pradoliny Warciańsko - Odrzańskiej. Ukształtowany w okresie tzw. zlodowacenia bałtyckiego obszar dzisiejszego Wielkopolskiego Parku Narodowego odznacza się wielką malowniczością krajobrazu i bogactwem flory i fauny. Różnorodne formy polodowcowej rzeźby terenu wraz z licznymi rynkami jezior pokrywają sosnowe bory i mieszane lasy głównie dębowo-grabowe, łągi wiązowo - sosnowe z czarną olszyną. Wyróżniono kilkanaście gatunków zbiorowisk leśnych i zaroślowych oraz kilkadziesiąt zespołów roślin wodnych i błotnych. Florę tworzą głównie gatunki środkowosyberyjskie i eurosyberyjskie takie jak dąb bezszypułkowy, grab pospolity, sosna zwyczajna i jarzębina, a z roślin zielonych: zawilec gajowy pięciornik, pięciornik biały, wielkokrzew pomorski czy wąkrota zwyczajna. O bogactwie fauny zamieszkującej obszar Wielkopolskiego Parku Narodowego stanowi ponad 150 gatunków ptaków - najliczniejszy jest puszczyk, 3 000 gatunków owadów oraz 40 gatunków ssaków w tym rzadko spotykane bobry i wydry oraz wiele gatunków gadów i płazów. Obecnie na obszarze Parku znajduje się 18 obszarów ścisłej ochrony, obejmujący najbardziej wartościowe obszary naturalnych zespołów leśnych, łągowisk ptasich, jezior, obszarów wodno – torfowiskowo - bagiennych, świetlistej dąbrowy i borów.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Kierunki działań dla realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami:

- Udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu powiatu poznańskiego wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością powiatu poznańskiego, w szczególności obiektów architektury i budownictwa, zabytków ruchomych i zabytków archeologicznych
- Zamieszczanie informacji o możliwości ubiegania się o takie dotacje na stronie internetowej powiatu www.powiat.poznan.pl, w internetowym BIP oraz na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Poznaniu. Zasady udzielania dotacji określone zostały w Uchwale Rady Powiatu w Poznaniu nr XXIX/270/IV/2013 z dnia 27 czerwca 2013 r. z budżetu powiatu poznańskiego mogą być udzielane dotacje jeżeli łącznie spełnione są następujące kryteria: obiekt znajduje się na stałe na obszarze powiatu poznańskiego, obiekt wpisany jest do rejestru zabytków, wnioskodawca posiada tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja może być udzielona osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej mającej tytuł prawny do obiektu. Program prac oraz kosztorys winny być uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków lub z Powiatowym Konserwatorem Zabytków.
- Przyjmowanie przez Kancelarię Starostwa wniosków o dotację zainteresowanych podmiotów. Rozpatrywanie wniosków przez komisję powołaną uchwałą przez Zarząd Powiatu. Przyznawanie dotacji przez Radę Powiatu na wniosek Zarządu Powiatu. Zawieranie umów, rozliczanie dotacji, przekazanie beneficjentom tabliczek informacyjnych „Współfinansowane ze środków Powiatu Poznańskiego”, której lokalizację podmiot dotowany musi uzgodnić z Powiatowym Konserwatorem Zabytków, kontrola wykonania zleconych zadań przez Zarząd Powiatu.
- Wspieranie na wniosek zainteresowanych gmin podjętych przez nie inicjatyw tworzenia parków kulturowych.
- Wspieranie inicjatywy utworzenia Kórnicko – Zaniemysko - Rogalińskiego Parku Kulturowego.
- Wspieranie na wniosek zainteresowanych stron inicjatyw społecznych w sprawie wystąpienia do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie ustanawiania Pomników Historii.
- Umieszczanie przez Starostę w uzgodnieniu z Powiatowym Konserwatorem Zabytków lub właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- Umieszczanie, w uzgodnieniu z Powiatowym Konserwatorem Zabytków lub właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na wniosek właściciela zabytku, znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie, zamówienie stosownych znaków, umieszczenie ich na wyznaczonych obiektach.
- Współpraca na wniosek zainteresowanych stron w zakresie utrzymania istniejących i wytyczanie nowych szlaków kulturowych.
- Współpraca z Urzędem Marszałkowskim oraz poszczególnymi gminami w zakresie oznakowania szlaków i tras turystycznych: - uzupełnienie oznaczenia istniejących szlaków
- Wdrożenie kompleksowego produktu turystycznego powiatu.
- Na podstawie opracowanej inwentaryzacji przygotowanie kompleksowej oferty turystycznej;
- Promocja przygotowanej oferty, pozyskanie instytucji do dystrybucji oferty.
- Wspieranie na wniosek zainteresowanych podmiotów przedsięwzięć samorządów gminnych związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej.
- Wspieranie podejmowanego przez gminy zagospodarowania miejsc atrakcyjnych turystycznie, m. in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, przystani żeglarskich, przepraw promowych itp.
- Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz rozwoju turystyki. Kierunki, formy i zasady współpracy określa uchwalany corocznie Roczny program współpracy powiatu poznańskiego z organizacjami pozarządowymi. Jako zadania priorytetowe przyjmuje się tu m. in. zadania z zakresu edukacji, kultury i sztuki, kultury fizycznej i turystyki, pomocy społecznej oraz ochrony i promocji zdrowia.
- Współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie: upowszechniania kultury ze szczególnym nastawieniem na dzieci i młodzież z powiatu– poznańskiego, organizacji imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury i integracji społeczności powiatu– poznańskiego, wycieczek edukacyjnych dla uczniów szkół z terenu powiatu poznańskiego.– wspierania działań edukacyjnych integrujących dzieci i młodzież z terenu powiatu– poznańskiego (np. konkursy, programy edukacyjne).
- Wspieranie wydawania niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw (drukowanych: przewodników, albumów, widokówek, folderów itp. lub wykorzystujących inne techniki zapisu, np. płyty CD) popularyzujących wiedzę o zabytkach, zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz jego walorach turystycznych, współpraca z organizacjami działającymi na rzecz promocji regionu w tym zakresie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- Wydawanie map, przewodników, leksykonów, kronik itp. popularyzujących wiedzę o zabytkach, zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz o jego walorach turystycznych.

2.3.4. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z WIELKOPOLSKIM WOJEWÓDZKIM PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2017-2020

27 listopada 2017 roku uchwałą nr XXXVIII/901/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego przyjęto Wielkopolski wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2017 – 2020.

Przyjęty program ma m.in. na celu:

1. „poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich zachowania”,
2. „włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju”,
3. „podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych”,
4. „włączenie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych”,
5. „prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne”,
6. „podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami”.
7. „podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych”.

W Wielkopolskim Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2017 – 2020 Luboń zasadniczo nie jest uwidoczniony. Przyczyny tego stanu rzeczy należy szukać w słabo rozwiniętych badaniach nad złożoną strukturą osadniczą miasta oraz w niewielkiej promocji wyjątkowych i bardzo cennych zabytków, zarówno dla Wielkopolski, jak i dla całego kraju. W rozdziale „Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego” wspomniano o zabudowaniach dawnej fabryki chemicznej i osiedla mieszkaniowego dla kadry

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

inżynierskiej z pocz. XX w. autorstwa Hansa Poelziga stanowiące przykład architektury czerpiącej z angielskich budowli przemysłowych.

Na uwagę zasługuje także omówiony w rozdziale 3 „Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków będące w posiadaniu Województwa Wielkopolskiego i Wojewódzkich Samorządowych Jednostek Organizacyjnych” teren obozu hitlerowskiego w Żabikowie przy ul. Niezlomnych 2.

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA LUBOŃ

Cele sformułowane przez strategię wraz z pozostałymi regulacjami prawnymi przyjętymi przez Radę Gminy stwarzają przesłanki do uszczegółowienia i rozwinięcia przez „Program opieki nad zabytkami dla miasta Luboń” działań na rzecz ochrony środowiska kulturowego.

2.4.1. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STRATEGII ROZWOJU MIASTA LUBOŃ”

Programy i projekty strategiczne (wybór)

1.3. Gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa

1.3.1. Planowanie przestrzenne

1.3.2. Kreowanie kształtu urbanistycznego i architektonicznego centrum Lubonia, zarządzanie przestrzenią publiczną

2.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy na terenie miasta

2.1.1. Rozwój systemu oznakowania i identyfikacji wizualnej miasta

2.1.2. Program promocji gospodarczej miasta

2.1.3. Rewitalizacja szansą ożywienia gospodarczego terenów poprzemysłowych

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

2.4.2. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA LUBOŃ”

Uchwałą Nr XXXII/234/2017 dnia 8 maja 2017 r. Rada Miasta Luboń przyjęła „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń”.

Na stronie 144 w rozdziale nr 5, „Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”, podjęto tematykę występującej na terenie miasta substancji zabytkowej.

Cele i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego

Celem ochrony dóbr kultury jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz społeczne, celowe wykorzystanie i udostępnienie dla celów dydaktycznych i wychowawczych tak, aby służyły nauce oraz stanowiły trwałe elementy kultury regionalnej. Dlatego też chronić należy nie tylko poszczególne obiekty, ale całe obszary o szczególnych pod względem środowiska kulturowego walorach.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2014r., poz. 1446 ze zm.) zobowiązuje wszystkich obywateli do ochrony dóbr kultury, natomiast samorząd terytorialny zobowiązany jest do zapewnienia w tym celu warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych.

Istotną rolę w działaniach, polegających na opiece nad dziedzictwem kulturowym mają do spełnienia lokalne samorządy. Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Luboń, opracowany na lata 2014-2017 ma na celu:

- ochronę i popularyzację dziedzictwa kulturowego miasta Luboń,
- utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów krajobrazu kulturowego i jego struktury,
- zachowanie i kształtowanie wysokiej jakości środowiska antropogenicznego i zapewnienie jego trwałego użytkowania.

Na działania w zakresie promowania dziedzictwa kulturowego miasta Luboń składają się:

- utrzymanie historycznego nazewnictwa miejscowości i obiektów topograficznych,
- popularyzacja historii miasta,
- wspomaganie edukacji historycznej poprzez przygotowanie stosownych materiałów pomocniczych.

W ramach ochrony walorów krajobrazu kulturowego miasta Luboń należy podjąć działania polegające na:

- sporządzeniu waloryzacji krajobrazu kulturowego miasta Luboń i jego aktualizacji w celu określenia obiektów do objęcia ochroną, które zostaną ujęte w gminnej ewidencji zabytków;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- określaniu ustaleń ochrony na podstawie gminnej ewidencji zabytków oraz w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- utrzymaniu i rewaloryzacji historycznej zabudowy układu przestrzennego miasta, w szczególności dla terenów objętych proponowaną strefą ochrony konserwatorskiej;
- utrzymaniu historycznie ukształtowanej struktury osadniczej i sieci dróg;
- utrzymaniu przebiegu i przekrojów ciągów komunikacyjnych o walorach krajobrazowych, odnawianiu obsadzenia tymi samymi gatunkami drzew, utrzymywaniu w sprawności technicznej nawierzchni utwardzonych;
- utrzymaniu harmonijnego krajobrazu w obszarach widoczności z ciągów komunikacyjnych i punktów widokowych, a w szczególności w obszarze "Parku Papieskiego", doliny Bocianki, zabytkowej zabudowy ulicy Armii Poznań;
- utrzymaniu i wyeksponowaniu układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy oraz obsadzeń przydrożnych, w szczególności przydrożnych i przywodnych alei drzew;
- zachowaniu w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych w szczególności wież kościołów oraz historycznej zabudowy fabrycznej dawnych Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego oraz zakładów chemicznych;
- prowadzeniu rehabilitacji i rewaloryzacji przestrzeni zdeformowanych i zdegradowanych, w szczególności dla terenów zabudowy położonych w rejonie tzw. Żabikowa Centrum, Lasku Górnego i Lasku Dolnego;
- przeciwdziałaniu bezplanowej i chaotycznej parcelacji terenu w szczególności poprzez ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad podziału terenu;
- przeciwdziałaniu zaśmiecania krajobrazu kulturowego nowymi lokalizacjami budowli substandardowych (barakami, tymczasowymi pawilonami usługowymi, przyczepami kempingowymi, mało estetycznymi obiektami technicznymi, agresywnymi formami reklamy).

Zasady kształtowania wysokiej jakości środowiska antropogenicznego dotyczyć będą w szczególności:

- zachowania w dobrym stanie technicznym i estetycznym: kościołów, szkół, obiektów usługowych, produkcyjnych i innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości;
- utrzymania i eksponowania pomników i krzyży;
- utrzymania i eksponowania wartościowej zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, typu dachów, wielkości i układu otworów okiennych i drzwiowych, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- zapobieganiu występowania ubytków w zabudowie historycznej i stwarzanie warunków do ich ponownej zabudowy;
- realizowania nowej zabudowy w gabarytach i w miejscach lokalizacji dotychczasowej historycznej zabudowy;
- waloryzacji i estetyzacji zabudowy i zagospodarowania terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz współczesnej zabudowy techniczno-produkcyjnej;
- kształtowania wysokich walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjnej i produkcyjnej.

Działania w zakresie ochrony obiektów zabytkowych polegać powinny na:

- utrzymaniu wszystkich zabytkowych obiektów budowlanych zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- zachowaniu dobrego stanu technicznego i estetycznego tych obiektów, a także utrzymaniu właściwego stanu estetycznego otoczenia tych zabytków, w tym zieleni, małej architektury i zagospodarowania posesji sąsiadujących;
- likwidacji obiektów budowlanych oraz drzewostanu i zmiana zagospodarowania terenu na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków wyłącznie za zgodą właściwego organu ds. ochrony zabytków;
- na obszarach wpisanych do rejestru zabytków, w przypadku braku obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalizacja nowych obiektów oraz przekształcenie obiektów istniejących powinna być poprzedzona wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgodnionej z właściwym organem ds. ochrony zabytków;
- wykluczeniu lokalizacji wolno stojących nośników reklam zwłaszcza na tle zabytkowych obiektów, wpisanych do rejestru zabytków.

5.2. Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru oraz ewidencji zabytków

Dla obiektów wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków obowiązuje nakaz uzyskania pozwolenia na prowadzenie wszelkich prac budowlanych, konserwatorskich i restauratorskich.

Ustala się następujące wymagania:

- obowiązek konserwacji zachowanych elementów układu przestrzennego zespołów budowlanych (Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego i Zakładów Nawozów Fosforowych),
- nakaz ochrony historycznych osiedli mieszkaniowych (kolonia PZNF),
- nakaz pełnej ochrony elewacji budynków,
- utrzymanie i przywracanie lic ceglanych oraz detalu architektonicznego budynków zabytkowych,

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- nakaz ochrony wnętrz przemysłowych,
- ochrona powiązań widokowych na obiekty zabytkowe, dominanty architektoniczne.

Na terenach strefy układu urbanistycznego wpisanego do Rejestru Zabytków pod nr 794/Wlkp/A z dnia 24 maja 2010 r. obowiązuje nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na prowadzenie:

- wszelkich robót budowlanych (w tym rozbiórki, budowy nowych obiektów),
- prac konserwatorsko/restauratorskich mających wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków,
- podziałów geodezyjnych,
- montażu tablic, reklam, urządzeń technicznych oraz napisów na budynkach lub w przestrzeni urbanistycznej,
- nakaz dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania, skali bryły oraz nawiązania formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej.

Powiatowy Konserwator Zabytków dla powiatu poznańskiego został powołany na podstawie porozumienia z dnia 24 marca 2009 r. zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim oraz Starostą Poznańskim (Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego z 2009 r., nr 85, poz. 1212) w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu części spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego konserwatora Zabytków.

Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje nakaz uzgodnienia z Powiatowym Konserwatorem Zabytków wszelkich prac budowlanych – konserwatorskich mających wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków, mając na uwadze następujące wskazania:

- nakaz zachowania bryły budynku i kształt dachu,
- w przypadku budynków z elewacjami ceglanyymi lub z dekoracją architektoniczną zakaz zastosowania zewn. ocieplenia ścian,
- odnośnie wyglądu elewacji zewn. (szczególnie elewacji frontowej) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego oraz układu elewacji i kształtu okien,
- zakaz zastosowania blachy dachówkopodobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu,
- odnośnie kolorystyki elewacji zakaz stosowania kolorów jaskrawych,
- zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe,

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- nakaz dostosowania zabudowy nowo realizowanej oraz zabudowy bez wartości kulturowych do historycznej kompozycji urbanistycznej i architektonicznej, w granicach której jest lub będzie lokalizowana, w szczególności w zakresie: sytuowania obiektów, linii zabudowy, wielkości powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki, gabarytów i wysokości budynków, formy architektonicznej.

Zasady ochrony stanowisk archeologicznych

Na rysunku Studium wskazano strefy ochrony archeologicznej. Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na wniosek właściwego organu mogą być wprowadzane zapisy dotyczące strefy ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, co umożliwi udział organów ochrony zabytków w zagospodarowaniu terenów, na których mogą występować zabytki archeologiczne.

Przedmiotem ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego są:

stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, dla których wyznacza się „archeologiczną strefę ochrony konserwatorskiej”;

- nawarstwienia kulturowo-osadnicze w strefach ochrony zabytkowego układu urbanistycznego, zespołów przemysłowych, w obrębie zabytków architektury wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Ograniczenia dla terenów, na których zlokalizowane są stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowo - osadnicze, wynikają z przepisów odrębnych i będą ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu w granicy „archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej” oraz terenu w strefach ochrony zabytkowego układu urbanistycznego, zespołów przemysłowych, w obrębie zabytków architektury wpisanych do rejestru zabytków oraz budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje:

- nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu,

- nakaz uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

2.4.3. GMINNY PLAN OCHRONY ZABYTKU NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO I SYTUACJI KRYZYSOWYCH DLA MIASTA LUBOŃ

Dnia 2 stycznia 2014 r. Burmistrz Miasta Luboń sporządził „Gminny Program Ochrony Zabytku na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”.

Ochrona zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

Powyższe przedsięwzięcia są realizowane poprzez:

1. Zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych -w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
2. Podwyższenie gotowości wprowadzonej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia poprzez właściwe organy kierowania kryzysowego.
3. Reagowanie w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
4. Zabezpieczenie i dokumentowanie po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
5. Ochrona zabytków ruchomych.

Zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych obejmuje w szczególności następujące przedsięwzięcia i czynności:

1. Opracowanie planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz ich aktualizację.
2. Kontrolę i doskonalenie stanu technicznego zabytków.
3. Instalowanie i utrzymanie w sprawności urządzeń i systemów zabezpieczenia zabytków, w tym sygnalizacji wykrywania i alarmowania.
4. Wykonywanie ewidencji i dokumentacji zabytków podlegających ochronie.
5. Projektowanie i wykonywanie prac inżyniersko -technicznych zabezpieczających przy zabytkach takich jak:
  - a) podwyższenie klasy odporności ogniowej i poprawa właściwości konstrukcyjnych,
  - b) zabezpieczenia przed skutkami wybuchów, wichur, śnieżyc, powodzi lub zalania z innych przyczyn, osunięć lub zapadnięć gruntu,

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

c) odbudowa lub osłona fragmentów szczególnie wartościowych i narażonych na destrukcję.

Podwyższenie gotowości obejmuje:

1. Demontaż i ukrycie najcenniejszych detali architektonicznych i elementów wyposażenia.
2. Przygotowanie i rozmieszczenie znaków Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212), zwanej dalej „Konwencją Haską”.
3. Zgromadzenie i utrzymanie w gotowości urządzeń, sprzętu, narzędzi, opakowań, materiałów niezbędnych do wykonywania prac zabezpieczających i działań ratowniczych.
4. Zorganizowanie systemu monitorowania zagrożeń, alarmowania i powiadamiania.
5. Wyznaczenie i przygotowanie zespołów ludzkich do prac zabezpieczających i działań ochronnych.
6. Zorganizowanie współdziałania właścicieli, zarządców i użytkowników zabytków, organów administracji publicznej, specjalistycznych służb, jednostek i instytucji, Sił Zbrojnych RP oraz wolontariatu działań ochronnych.

Reagowanie to zespół przedsięwzięć mających na celu zminimalizowanie strat wśród obiektów zabytkowych. Podczas reagowania prowadzi się akcje ratownicze oraz udziela wsparcia właścicielom (administratorom) obiektów zabytkowych oraz podmiotom ratowniczym.

Zabezpieczenie i dokumentowanie obejmuje:

1. Zabezpieczenie zabytków przed dalszą destrukcją po ustąpieniu bezpośredniego zagrożenia.
2. Dokumentowanie zdarzeń, strat i podjętych działań,
3. Informowanie właściwych organów administracji publicznej, w szczególności wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz organów założycielskich o stratach, podjętych działaniach i ewentualnych potrzebach pomocy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE MIASTA LUBOŃ**3.1. RYS HISTORYCZNY**

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie dzisiejszego Lubonia pochodzą z końca paleolitu. Przy południowej granicy Lubonia, nad Wartą oraz wzdłuż strumienia Junikowskiego, odkryto wiele stanowisk kultury świderskiej.

W państwie wczesnopiastowskim Luboń był osadą militarną związaną z grodem poznańskim. Pierwsze informacje źródłowe o wsi Luboń pochodzą z 1316 r. Luboń był wówczas własnością Mikołaja z Lubonia, występującego przed sądem w charakterze świadka. W latach 1385 – 1429 Luboń należał do Pomiana i jego synów, a w latach 1430 – 1452 do Mikołaja Strosberga, mieszczanina poznańskiego. W 1452 r. dzieci Mikołaja Strosberga sprzedały swe części Lubonia władzom miasta Poznania. W latach 1469 – 1479 wieś była dzierżawiona przez kupca i bankiera Mikołaja Wildę. W 1510 r. Luboń obejmował 7 kwart roli chłopskiej i 6 kwart roli folwarcznej. We wsi działały dwa młyny i karczma. Folwark rozciągał się prawdopodobnie na obszarze między ulicami Spadzistą i 3 Maja oraz doliną Warty i Strumienia Junikowskiego.

Lokacja wsi Żabikowo nastąpiła prawdopodobnie w 1284 r. Była to ulicówka ciągnąca się wzdłuż dzisiejszej ulicy Żabikowskiej. W 1283 r. wieś należała do Bartłomieja z Poznania, który odstąpił ją Przemysłowi II w zamian za 4 łany roli na Winiarach i 5 jatek w Poznaniu. W 1311 r. Wojciech z Krosna zastawił Żabikowo biskupowi poznańskiemu Andrzejowi Zarembe. Ponieważ wieś nie została w ciągu trzech lat wykupiona z zastawu, Żabikowo pozostało własnością biskupstwa. W 1508 r. wieś liczyła 12 gospodarstw chłopskich, młyn i dwie karczmy. W 1564 r. istniały tu dwa stawy, a przy każdym młyn o jednym kole.

Około 1300 r. na obszarze wsi Lasek znajdowały się dwie osady położone między dzisiejszymi ulicami Sobieskiego i Poznańską. Ich ludność została prawdopodobnie przesiedlona do Wir. W 1756 r. na polach majątku wirowskiego Augustyn Działyński i jego żona Anna z Radomickich założyli na surowym korzeniu wieś olenderską Lasek. W 1760 r. mieszkało w niej jedenastu gospodarzy, a w 1793 r. – dwudziestu czterech

Do połowy XVII w. Luboń i Żabikowo pomyślnie się rozwijały. Ich rozwój został przerwany w połowie XVII w. Potop szwedzki (1655-1660) stanowił dla Lubonia i okolic, podobnie jak dla całej Rzeczypospolitej, punkt zwrotny. W latach 1655-57 Luboń i okoliczne wsie były niszczone przez wojska szwedzkie. Ponowne spustoszenia spowodowała wojna północna, której działania trwały w Wielkopolsce od 1702 do 1709 r. Wojna północna wywołała głód, epidemie cholery oraz

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

wielką epidemię dżumy w latach 1710-11 r., która zrujnowała znaczne obszary Rzeczypospolitej. Skutki tych klęsk były odczuwalne jeszcze długo. Wyludniony przez wojny i zarazę Luboń w 1719 r. został ponownie zasiedlony przez rolników z okolic bawarskiego miasta Bamberg. Stąd wzięło się ich późniejsze określanie jako „bambrów”. Odbudowa zniszczonego Żabikowa ciągnęła się przez kilka dziesięcioleci. Dopiero długie lata pokoju za panowania Augusta III przyczyniły się do ożywienia gospodarczego wsi, przerwane dopiero w czasie wojny siedmioletniej (1756-63).

W 1793 r., w wyniku II rozbioru Polski, Wielkopolska została wcielona do Prus. W 1807 r., po zakończonej klęską Prus wojnie z Cesarstwem Francuskim, z terenów II i częściowo I zaboru pruskiego utworzono Księstwo Warszawskie. Po przegranej przez Napoleona kampanii moskiewskiej, zimą 1813 r., Księstwo Warszawskie zostało okupowane przez wojska rosyjskie. W 1815 r. z zachodniej części Księstwa Warszawskiego utworzono Wielkie Księstwo Poznańskie. Luboń wszedł w skład powiatu poznańskiego rejencji poznańskiej Wielkiego Księstwa.

W 1796 r. na skutek przeprowadzonej przez władze pruskie konfiskaty polskich dóbr duchownych Żabikowo zostało przejęte na rzecz skarbu pruskiego. W skład wsi wchodziło wówczas 10 gospodarstw. Poza granice średniowiecznej lokacji wieś wyszła dopiero w pierwszych latach XX w. W Żabikowie powstało wówczas osiedle typu miejskiego, którego centrum stanowił rynek (obecnie pl. E. Bojanowskiego).

W połowie XIX w. wybudowano linię kolejową Poznań – Wrocław, przechodzącą przez Luboń. Dla uzyskania terenów pod torowisko odkupiono część terenów należących do dóbr żabikowskich. Około 1873 r. zbudowano stację kolejową. W 1909 r. otwarto linię lokalną (Poznań) – Luboń – Grodzisk, wyprowadzoną ze stacji Luboń, którą w tym celu przebudowano, tworząc z peronu drugiego peron dwukrawędziowy. Z tego okresu pochodzi dzisiejszy budynek dworca PKP.

W 1863 r. hrabia August Cieszkowski zakupił folwark w Żabikowie. W 1870 r. Cieszkowski założył w Żabikowie Wyższą Szkołę Rolniczą im. Haliny, pierwszą wyższą uczelnię na terenie zaboru pruskiego.

W początkach XX w. następuje w Luboniu szybki rozwój przemysłu. W latach 1902 – 1904 na ziemiach wykupionych od polskich rolników przy udziale osławionej Komisji Kolonizacyjnej firma G. Sinnera i C. A. Koelmanna wybudowała fabryki przetworów ziemniaczanych oraz drożdży. W 1904 r. właściciele Fabryki Nawozów Chemicznych Moritz Milch & Spółka z podpoznańskich Jeżyc zakupili w Luboniu obszar 58 ha na wyspie w odnogach Warty pod budowę fabryki superfosfatu. Wybudowano most kolejowo-drogowy o długości 83 m, port

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

rzeczny z betonową przystanią zapewniający wygodny i tani transport oraz bocznice kolejową z wagą dla wagonów. Fabryka posiadała własną elektrownię prądu stałego Uruchomione w 1914 r. zakłady, należały wówczas do najnowocześniejszych fabryk nawozów w Europie, o produkcji około 120 tysięcy ton superfosfatu rocznie.

W czasie I wojny światowej stacja w Luboniu spełniała funkcję ważnego węzła logistycznego – przejeżdżały przez nią transporty wojskowe, załadowywano na niej produkowane w tym czasie w Luboniu materiały wybuchowe i proch. 29 listopada 1918 r. powstał w Poznaniu Związek Kolejarzy Polskich, który stopniowo przejmował kontrolę nad kolejami w Wielkopolsce, zapobiegając wywożeniu do Niemiec mienia kolejowego, żywności i sprzętu wojskowego.

Podczas powstania wielkopolskiego, 30 grudnia 1918 r., na dworcu w Luboniu powstańcy zdobyli niemiecki pociąg wojskowy z sześcioma armatami i piętnastoma wagonami mąki.

Po odzyskaniu niepodległości nowymi właścicielami fabryki superfosfatu została rodzina doktora Romana Maya – w 1920 r. Towarzystwo Akcyjne, powstałe na bazie firmy Romana Maya, kupiło fabrykę za 12 milionów marek. Współwłaścicielem, a do 1922 r. prezesem Towarzystwa był zięć Maya, Cyryl Ratajski, późniejszy prezydent Poznania, minister rządu RP i Delegat Rządu RP na Kraj. Firma podupadła w wyniku kryzysu światowego i doprowadziła Ratajskiego na skraj bankructwa. Musiał zastawić cały posiadany majątek, jak również część emerytury.

W 1928 r. została erygowana parafia św. Barbary w Żabikowie. Oprócz Żabikowa objęła ona wsie Luboń, Świerczewo, Fabianowo i Kotowo.

W 1920 r. w ówczesnym Żabikowie znalazły siedzibę Siostry Służebniczki Niepokalanego Poczęcia NMP, których założycielem był Edmund Bojanowski. W 1930 r. doczesne szczątki Bojanowskiego zostały przewiezione z Jaszkowa do żabikowskiej kaplicy Sióstr Służebniczek. Od tamtej chwili było to miejsce pielgrzymkowe.

Podczas wojny, wiosną 1941 r., Niemcy założyli obóz dla robotników żydowskich na polach przy dzisiejszej ul. Kościuszki. We wrześniu 1942 r. na terenach byłej cegielni Suwalskiego przy ul. Niezłomnych rozpoczęto budowę hitlerowskiego obozu karno-śledczego. Obóz działał w latach 1943 – 1945. Przebywało w nim przeciętnie około 2 000 osób, z których większość kierowano następnie do innych obozów koncentracyjnych. Część więźniów zginęła rozstrzelana oraz w wyniku chorób i tortur. Obóz składał się z ośmiu baraków dla więźniów oraz dziesięciu budynków administracyjnych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Po wojnie rozpoczęła się odbudowa zakładów przemysłowych. W 1946 r. naprawiono i uruchomiono większość urządzeń w Zakładach Ziemniaczanych. W 1947 r. w Poznańskich Zakładach Chemicznych dr. Romana Maya w Luboniu przekazano do użytku oddział produkcji kwasu siarkowego metodą komorową.

W 1954 r. wsie: Luboń, Żabikowo i Lasek zostały połączone w jeden organizm, który pod nazwą Luboń otrzymał prawa miejskie. Zapoczątkowało to kształtowanie się jednolitego układu urbanistycznego Lubonia.

W 1972 r. cały Episkopat Polski pod przewodnictwem prymasa ks. Stefana Wyszyńskiego, zebrał się przy grobie Edmunda Bojanowskiego w Luboniu na wspólną modlitwę, aby „Bóg zechciał obdarzyć Sługę Edmunda jak najrychlej chwałą ołtarzy”. Mszy świętej przewodniczył kardynał Karol Wojtyła, a kazanie wygłosił prymas Wyszyński. Beatyfikacja Edmunda Bojanowskiego dokonana przez papieża Jana Pawła II w dniu 13 czerwca 1999 r. w Warszawie. W 1999 r. ustanowione zostało w Luboniu Sanktuarium Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA LUBOŃ

Układ przestrzenny Lubonia charakteryzuje się rozproszoną zabudową, bez wyraźnego centrum historycznego. Stan ten jest wynikiem samodzielnego rozwoju wsi składających się na dzisiejszy organizm miejski: Lubonia, Żabikowa i Lasku.

Mimo niedługiej historii Lubonia jako osady miejskiej, a później miasta, na jego terenie znajduje się znaczna liczba obiektów zabytkowych. Ponad 200 budynków zostało włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Do najcenniejszych zabytków Lubonia należą kompleksy fabryki superfosfatu, fabryki przetworów ziemniaczanych oraz drożdży.

W latach 1908 – 1911 wybitny niemiecki architekt Hans Poelzig zaprojektował kompleks nowoczesnych budynków fabryki superfosfatu. Szczególnie cenna jest monumentalna hala magazynowa. W niektórych z tych budynków do dzisiaj odbywa się produkcja nawozów mineralnych. Przy fabryce superfosfatu znajduje się zespół pięciu willi dla kadry inżynierskiej. Zbudowany został także według projektu Hansa Poelziga. Zespół zachował się w stanie oryginalnym wraz z zielenią centralnego skweru i ogrodami wokół domów. W 1929 r. na środku

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

skweru ustawiono wysoką kamienną kolumnę, z postacią symbolicznego Siewcy projektu Marcina Rożka.

Dawna fabryka drożdży, zbudowana na początku XX w., nawiązuje swoją architekturą do stylów „rycerskich”: romańskiego i gotyckiego. W skład kompleksu wchodzi m.in. monumentalne słodownia i drożdżarnia.

Do zespołu fabryki przetworów ziemniaczanych, zbudowanej także na początku XX w., należą m.in. krochmalnia, suszarnia mączki i wycierki ziemniaczanej oraz osiedle robotnicze. Architektura fabryki charakteryzuje się cechami właściwymi secesji – ozdobnymi gzymsami i dekoracyjnym układem okien i balkonów.

Przy pl. Edmunda Bojanowskiego znajduje się zespół dawnego kościoła ewangelickiego: katolicki obecnie kościół parafialny pw. św. Barbary oraz dawna pastorówka. Kościół został wzniesiony w latach 1908-1912. W 1951 r. przeprowadzono remont kościoła, w trakcie którego sklepienie kościoła pokryto malowidłami, a w głównym ołtarzu umieszczono obraz św. Barbary.

Także przy pl. Edmunda Bojanowskiego stoi budynek Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP wraz z kaplicą.

Kościół pw. św. Jana Bosko przy ulicy ks. Streicha został zbudowany w latach 1935 – 1939. W 1945 r. rozpoczęto odbudowę spalonej przez Niemców świątyni. W latach 1976 – 1981 przeprowadzono przebudowę wnętrza kościoła.

Najstarsza zachowana zabudowa mieszkalna Lubonia powstała w drugiej połowie XIX w. Na początku XX wieku pruska komisja kolonizacyjna doprowadziła do powstania osiedla willi i domów jednorodzinnych w Żabikowie, którego centrum znajdowało się w okolicy dzisiejszego placu. Bojanowskiego. Natomiast we wschodniej części dzisiejszego Lubonia powstawały budynki zarówno wielorodzinne, jak i jednorodzinne, związane z pobliskimi zakładami przemysłowymi. W okresie międzywojennym obszar między Żabikowem i pierwotnym Luboniem został zabudowany przeważnie domami jednorodzinnymi i willami.

W 2010 r. historyczny układ urbanistyczny miasta Lubonia został wpisany do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO³

- historyczny układ urbanistyczny (Luboń z Żabikowem), 2 poł. XIX - pocz. XX, nr rej.: 794/Wlkp/A z 24.05.2010
- szkoła, ul. Armii Poznań, pocz. XX, nr rej.: 2248/A z 10.09.1992
- zespół zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego, 1904-1908, 1926-1930, nr rej.: 1917/A z 28.12.1983:
  - budynek mieszkalno-administracyjny
  - kotłownia i elektrownia
  - 7 budynków produkcyjnych
  - stolarnia
  - 2 warsztaty
  - magazyn
  - komin (przy kotłowni rezerwowej)
- zespół fabryki chemicznej, ob. Zakłady Nawozów Fosforowych, 1909-1914, nr rej.: 1938/A z 27.02.1984:
  - 2 budynki administracyjne
  - magazyn superfosfatu - „hala Poelziga”
  - 6 budynków produkcyjnych
  - kotłownia z kominem
- kolonii mieszkalnej d. fabryki chemicznej, ob. Poznańskie Zakłady Nawozów Fosforowych, ul. kolonia PZNF, 1; 2; 3; 4;, 1909-1914:
  - blok, ul. Kolonia PZNF 1, nr rej.: 1042/Wlkp/A z 28.12.1983,
  - blok, ul. Kolonia PZNF 2, nr rej.: 1043/Wlkp/A z 28.12.1983,
  - blok, ul. Kolonia PZNF 3, nr rej.: 1044/Wlkp/A z 28.12.1983,
  - blok, ul. Kolonia PZNF 4, nr rej.: 1045/Wlkp/A z 28.12.1983,
  - dom, ul. Armii Poznań 51, nr rej.: 1041/Wlkp/A z 28.12.1983,
  - ogrodzenie kolonii mieszkalnej Fabryki Chemicznej Moritz Milch & Co. przy ul. Armii Poznań 51, ul. Kolonii PZNF 1, 2, 3, 4 w m. Luboń, mur./drewn., nr rej.: 1037/Wlkp/A z 7.12.2017

---

³ Na podstawie listy opracowanej przez Narodowy Instytut Dziedzictwa opublikowanej na portalu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- teren obozu hitlerowskiego, ob. Muzeum - Miejsce Pamięci Narodowej, ul. Niezlomnych 2, nr rej.: 35/Wlkp/A z 18.07.2000 i z 14.12.2009
- kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św. Barbary, pl. Wolności, 1909-1912, nr rej.: 2629/A z 24.09.1997
- pastorówka, ob. plebania, nr rej.: j.w

3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Gminna ewidencja zabytków miasta Luboń wykonana została w 2009 r. przez Panią Marię Piotrowską. W 2014 r. ewidencja została zaktualizowana i przyjęta wraz z „Gminnym Programem opieki nad zabytkami dla Miasta Luboń na lata 2014-2017” Uchwałą Rady Miasta Luboń Nr XLVII/299/2014 z dnia 27 czerwca 2014 r.

Ewidencja zawiera karty adresowe, które posiadają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania
- 3) Dane adresowe
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony
- 6) Fotografie

LISTA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WŁĄCZONYCH DO GEZ

Lp.	Obiekt	Czas powstania	Ulica	Nr	Wojewódzka Ewidencja Zabytków
1	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	11 Listopada	56	WEZ
2	budynek mieszkalny	ok. 1900	11 Listopada	58	WEZ
3	budynek mieszkalny	1900-1910	11 Listopada	118	WEZ
4	budynek mieszkalny	pocz. i lata 30. XX w.	3 Maja	8	WEZ
5	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	3 Maja	10	WEZ
6	budynek mieszkalny	pocz. i lata 20. XX w.	3 Maja	16	WEZ
7	budynek mieszkalny	koniec XIX i lata 30. XX W.	3 Maja	19	WEZ
8	budynek mieszkalny	1898	3 Maja	20	WEZ
9	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	3 Maja	29	WEZ
10	budynek mieszkalny	lata 20. - 30. XX w.	Armii Poznań	21	WEZ
11	budynek mieszkalny	1927	Armii Poznań	23	WEZ
12	szkoła	1905	Armii Poznań	27	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

13	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Armii Poznań	32	
14	budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	Armii Poznań	35	WEZ
15	budynek mieszkalny	1924	Armii Poznań	39	
16	budynek mieszkalny	1904	Armii Poznań	41	
17	budynek mieszkalny	1904	Armii Poznań	43	
18	dom		Armii Poznań	44	WEZ
19	budynek mieszkalny	1904	Armii Poznań	45	
20	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Armii Poznań	45	
21	budynek mieszkalny	1904	Armii Poznań	45	
22	budynek mieszkalny	1904-1908; przebudowany	Armii Poznań	47	WEZ
23	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Armii Poznań	47	
24	wieża próżniowa suszarni krochmalu w zesp. Zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
25	budynek suszarni mączki z wieżą próżniową w zesp. Zabudowy fabr. Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	pocz. XX w.	Armii Poznań	49	WEZ
26	budynek glukozowni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	pocz. XX w.	Armii Poznań	49	WEZ
27	warsztaty elektryczno - mechaniczne w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	pocz. XX w.	Armii Poznań	49	WEZ
28	budynek słodowni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	pocz. XX w.	Armii Poznań	49	WEZ
29	budynek drożdżowni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	pocz. XX w.	Armii Poznań	49	WEZ
30	komin kotłowni rezerwowej w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
31	budynek krochmalni pszennej w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1924	Armii Poznań	49	WEZ
32	budynek melasowni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

33	budynek suszarni wycieriek w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
34	budynek bednarni i stolarni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
35	stacja filtrów w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	pocz. XX w.	Armii Poznań	49	
36	warsztaty mechaniczne w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
37	kotłownia elektrowni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
38	magazyn wyrobów gotowych w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
39	budynek syropiarni w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1921-1925	Armii Poznań	49	WEZ
40	budynek remizy w zespole zabudowy fabrycznej Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego	1904-1908	Armii Poznań	49	WEZ
41	budynek mieszkalny	1912	Armii Poznań	51	WEZ
42	budynek mieszkalny	1900-1910	Armii Poznań	53	WEZ
43	budynek gospodarczy	1900-1910	Armii Poznań	53	WEZ
44	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Armii Poznań	55	
45	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Armii Poznań	59	WEZ
46	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Armii Poznań	61	WEZ
47	budynek mieszkalny	1904	Armii Poznań	64	
48	budynek mieszkalny	1925	Armii Poznań	65	WEZ
49	budynek mieszkalny	1904	Armii Poznań	66	
50	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Armii Poznań	67	WEZ
51	dom dróżnika	pocz. XX w.	Armii Poznań	70	
52	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Armii Poznań	70	
53	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Armii Poznań	72	WEZ
54	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Armii Poznań	77	WEZ
55	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Armii Poznań	78	WEZ
56	restauracja (d. piekarnia)	I ćw. XX w.	Armii Poznań	78	WEZ
57	budynek mieszkalny	lata 20. - 30. XX w.	Armii Poznań	99	WEZ
58	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Armii Poznań	111	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

59	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Armii Poznań	117	
60	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Armii Poznań	121	
61	wiadukt kolejowy	pocz. XX w.	Armii Poznań		WEZ
62	dom dyrektora, przychodnia i mieszkanie	pocz. XX w.	Armii Poznań	49a	WEZ
63	most kolejowy nad strugą	pocz. XX w.	Dworcowa		WEZ
64	most kolejowy nad strugą	pocz. XX w.	Dworcowa		WEZ
65	pomnik "siewcy"	1923	Armii Poznań/Kolonia PZNF		WEZ
66	budynek mieszkalny	lata 20. - 30. XX w.	Cieszkowskiego	2	WEZ
67	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Cieszkowskiego	4	WEZ
68	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Cieszkowskiego	9	WEZ
69	cmentarz	koniec XIX w.	Cmentarna	2	WEZ
70	dom dyrektora fabryki	1904	Cyryła Ratajskiego	1	WEZ
71	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Cyryła Ratajskiego	2	WEZ
72	budynek mieszkalny	1904	Cyryła Ratajskiego	2	WEZ
73	budynek mieszkalny	1904	Cyryła Ratajskiego	3	WEZ
74	budynek mieszkalny	1904	Cyryła Ratajskiego	4	WEZ
75	budynek mieszkalny	1904	Cyryła Ratajskiego	5	WEZ
76	budynek mieszkalny	1904	Cyryła Ratajskiego	6	WEZ
77	budynek mieszkalny	1935	Dąbrowskiego	11	WEZ
78	dworzec PKP	1909	Dworcowa	1	WEZ
79	budynek spedycji w zespole dworca PKP	1909	Dworcowa	1	WEZ
80	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Dworcowa	4	
81	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Dworcowa	5	
82	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Dworcowa	6	
83	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Dworcowa	10	
84	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Dworcowa	12	
85	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Dworcowa	19	
86	nastawnia kolejowa	pocz. XX w.	Dworcowa		WEZ
87	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Fabryczna	56	WEZ
88	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Fabryczna	62	WEZ
89	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Grzybowa	4	
90	budynek mieszkalny	1912	Kolonia PZNF	1	WEZ
91	budynek mieszkalny	1912	Kolonia PZNF	2	WEZ
92	budynek mieszkalny	1912	Kolonia PZNF	3	WEZ
93	dom kolonii mieszkalnej dawnej fabryki chemicznej	1912	Kolonia PZNF	4	WEZ
94	budynek mieszkalny	1929	Kopernika	6	WEZ
95	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Kopernika	14	
96	budynek mieszkalny	1928	Kościuszki	28	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

97	budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	Kościuszki	38	WEZ
98	budynek mieszkalny	ok. 1900 r.	Kościuszki	42	WEZ
99	budynek mieszkalny	1900	Kościuszki	52	WEZ
100	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Kościuszki	78	
101	budynek mieszkalny	1900-1910	Kościuszki	111	WEZ
102	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Kręta	2	
103	budynek mieszkalny	1924	Kręta	10	
104	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Kręta	32	
105	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Kręta	37	
106	wiadukt kolejowy	pocz. XX w.; przed 1945	Kręta		WEZ
107	budynek mieszkalny	1916	Lipowa	3	WEZ
108	budynek mieszkalny	1900-1910	Lipowa	6	WEZ
109	budynek mieszkalny	1900	Lipowa	13	WEZ
110	budynek mieszkalny	1910	Lipowa	24	WEZ
111	budynek mieszkalny	1910	Lipowa	25	WEZ
112	budynek mieszkalny	1910	Lipowa	31	
113	budynek mieszkalny	1910	Lipowa	43	
114	budynek mieszkalny	1936	Lipowa	59	WEZ
115	budynek mieszkalny	1910	Lipowa	67	
116	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Łąkowa	5	
117	budynek gospodarczy	okres międzywojenny	Łąkowa	5	
118	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Łąkowa	11	
119	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Łąkowa	15	
120	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Łąkowa	17	
121	budynek mieszkalny	1931	Matejki	1	WEZ
122	budynek mieszkalny	1930	Matejki	2	WEZ
123	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Matejki	3	WEZ
124	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Matejki	5	WEZ
125	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Matejki	9	
126	nr 3: Stary budynek administracji	1909-1914	Maya	1	WEZ
127	nr 4: budynek stołówki i biur transportu	1909-1914	Maya	1	WEZ
128	nr 1 - Hala Poelziga - dawny magazyn superfosfatu pylistego	1909-1914	Maya	1	WEZ
129	magazyn siarki	lata 20. XX w.	Maya	1	WEZ
130	most kolejowy	1909-1910	Maya	1	WEZ
131	budynek administracyjny	1909-1914	Maya	1	WEZ
132	budynek zakładowej straży pożarnej	1909-1914	Maya	1	WEZ
133	nr 2: magazyn opakowań - dawna klejarnia i warsztat wydziału superfosfatu granulowanego	1909-1914	Maya	1	WEZ
134	przychodnia zakładowa	lata 30. XX w.	Maya	1	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

135	nr 8: budynek głównego mechanika, biuro konstrukcyjne - dawny magazyn pirytu	1909-1914	Maya	1	WEZ
136	nr 5: Budynek produkcji soli nieorganicznych, dawny obiekt przetworów kostnych	1921-1923	Maya	1	WEZ
137	warsztaty samochodowe	lata 30. XX w.	Maya	1	WEZ
138	nr 9: kotłownia z kominem	1909-1911	Maya	1	WEZ
139	nr 11: budynek kontroli technicznej - dawna fabryka superfosfatu na aparatach Milcha	1909-1914	Maya	1	WEZ
140	nr 7: warsztat budowlany - dawny budynek produkcji soli fosforowych	1909-1914	Maya	1	WEZ
141	nr 6: warsztat elektryczny - dawny budynek produkcji superfosfatu pylistego	1909-1914	Maya	1	WEZ
142	kotłownia rezerwowa	1921-1923	Maya	1	WEZ
143	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Maya	10	WEZ
144	budynek mieszkalny	1925-1927	Mickiewicza	14	WEZ
145	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Niepodległości	20	
146	Miejsce Pamięci Narodowej - teren obozu hitlerowskiego karno - śledczego wraz z budynkiem przy ul. Niezłomnych 2 w Żabikowie	1943-1945	Niezłomnych	2	WEZ
147	budynek niemieckiego obozu karno-śledczego, ob. Muzeum	1943-1945	Niezłomnych	2	
148	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Niezłomnych	11	
149	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Ogrodowa	5	
150	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Ogrodowa	7	WEZ
151	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	14	WEZ
152	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	18	WEZ
153	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	20	WEZ
154	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	31	WEZ
155	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	35	WEZ
156	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	37	WEZ
157	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	39	WEZ
158	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	40	WEZ
159	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	41	WEZ
160	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	45	WEZ
161	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	47	WEZ
162	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	49	WEZ
163	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	51	WEZ
164	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	65	WEZ
165	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Okrzei	67	WEZ
166	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Okrzei	73	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

167	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Okrzei	75	
168	Ośrodek Opieki Społecznej obecnie restauracja	IV ćw. XIX w.	Plac Bojanowskiego	1	WEZ
169	apteka	lata 20. XX w.	Plac Bojanowskiego	3	WEZ
170	klasztor i kaplica	1922	Plac Bojanowskiego	6	WEZ
171	budynek mieszkalny	1900-1910	Plac Bojanowskiego	7	
172	kościół parafialny pw. Św. Barbary	1908-1912	Plac Bojanowskiego	8	WEZ
173	pastorówka, ob. Plebania	1908-1912	Plac Bojanowskiego	8	WEZ
174	budynek mieszkalny	1938	Podgórna	7	WEZ
175	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Podgórna	12	WEZ
176	budynek mieszkalny	lata 20. - 30. XX w.	Podgórna	22	WEZ
177	restauracja/pensjonat	pocz. XX w.	Poniatowskiego	14	
178	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Poniatowskiego	15	
179	poczta	lata 20. XX w.	Poniatowskiego	18	WEZ
180	budynek mieszkalny	1900	Poniatowskiego	24	WEZ
181	budynek mieszkalny	1910	Poniatowskiego	27	WEZ
182	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Poniatowskiego	31	WEZ
183	budynek mieszkalny	1910	Poniatowskiego	37	WEZ
184	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Poniatowskiego	21-23	WEZ
185	budynek mieszkalny		Poniatowskiego	50b	WEZ
186	obora	II poł. XIX w.	Powstańców Wielkopolskich	18	WEZ
187	Szkoła Haliny Augusta hr. Cieszkowskiego, ob. budynek mieszkalny	III ćw. XIX w.	Powstańców Wielkopolskich	19	WEZ
188	zakład przemysłowy	20-lecie międzywojenne	Powstańców Wielkopolskich	48	
189	czworak	II poł. XIX w.	Powstańców Wielkopolskich	63	
190	wiadukt kolejowy	pocz. XX w.	Powstańców Wielkopolskich		WEZ
191	rządówka	II poł. XIX w.	Powstańców Wielkopolskich	18a	WEZ
192	zakład przemysłowy	20-lecie międzywojenne	Powstańców Wielkopolskich	48a	
193	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Pułaskiego	5	WEZ
194	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Pułaskiego	7	WEZ
195	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Ratajczaka	4	WEZ
196	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Rutkiewicz (d. Rutkowskiego)	1	
197	budynek mieszkalny	1929	Sobieskiego	1	WEZ
198	budynek mieszkalny	1929	Sobieskiego	2	WEZ
199	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Sobieskiego	3	WEZ
200	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Sobieskiego	6	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

201	budynek mieszkalny	1928-29	Sobieskiego	8	WEZ
202	budynek mieszkalny	1925	Sobieskiego	19	WEZ
203	budynek mieszkalny	1930	Sobieskiego	38	
204	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Sobieskiego	39	
205	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Sobieskiego	46	
206	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Sobieskiego	48	
207	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Sobieskiego	50	
208	budynek mieszkalny	20-lecie międzywojenne	Sobieskiego	67	
209	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Sobieskiego	70	
210	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Sobieskiego	78	
211	budynek gospodarczy	koniec XIX w.	Sobieskiego	84	
212	budynek mieszkalny	początek XX w.	Sobieskiego	85	
213	budynek gospodarczy	1907	Sobieskiego	86	
214	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Sobieskiego	89	
215	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Sobieskiego	95	
216	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Sobieskiego	96	
217	budynek mieszkalny	lata 80. XIX w.	Sobieskiego	99	
218	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Sobieskiego	103	
219	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Sobieskiego	105	
220	budynek mieszkalny	1933	Sobieskiego	108	
221	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Sobieskiego	109	
222	budynek mieszkalny	okres międzywojenny	Sobieskiego	122a	
223	stacja trafo	okres międzywojenny	Sobieskiego	za 34	
224	budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Streicha	4	WEZ
225	kościół parafialny pw. Św. Jana Bosko	1934-38	Streicha	24	WEZ
226	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Streicha	27	WEZ
227	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Streicha	1\3	
228	budynek mieszkalny	1930	Strumykowa	26	WEZ
229	budynek mieszkalny	1927	Strumykowa	30	WEZ
230	budynek mieszkalny	1935	Tuwima	3	WEZ
231	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Wojska Polskiego	47	
232	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Wojska Polskiego	53	
233	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Wojska Polskiego	71	
234	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Wojska Polskiego	77	
235	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Wojska Polskiego	79	
236	budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Wojska Polskiego	81	
237	budynek mieszkalny	lata 20-te XXw.	Żabikowska	39	
238	szkoła	pocz. XX w.	Żabikowska	40	WEZ
239	budynek mieszkalny	IV ćw. XIX w.	Żabikowska	47	WEZ
240	ogrodzenie kolonii mieszkalnej	1912	Armii Poznań/Kolonia PZNF		WEZ
241	bunkry	lata 40-te XXw.	Niezlomnych		GEZ
242	historyczny układ urbanistyczny miasta Luboń				WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

A. Istnieje konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów obejmujących stanowiska wymienione w Archeologicznym Zdjęciu Polski. Karty obszarów i stanowisk Archeologicznego Zdjęcia Polski są dostępne u Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. Oznaczone są także na miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP).

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie.

Zgodnie z **Kartą Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS** (Lozanna 1990): „Dziedzictwo archeologiczne stanowi tę część dziedzictwa materialnego, w stosunku do której podstawowych informacji dostarczają metody archeologiczne (...) Jest wrażliwym, nieodnawialnym bogactwem kulturowym. Użytkowanie każdego terenu powinno być kontrolowane i rozwijane tak, aby zminimalizować zniszczenie dziedzictwa archeologicznego. (...) Ochrona dziedzictwa archeologicznego powinna być integrowana na płaszczyźnie polityki planowania przestrzennego na poziomie międzynarodowym, narodowym, regionalnym i lokalnym. (...) Obowiązkiem każdego kraju jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych dla jego ochrony. Zadaniem prawodawstwa jest zapewnienie ochrony dziedzictwu archeologicznemu stosownie do potrzeb, historii i tradycji każdego kraju i regionu, z uwzględnieniem ochrony stanowisk *in situ* oraz odpowiednich potrzeb badawczych. (...) Prawo winno zabraniać niszczenia, degradowania i zmieniania wszelkich archeologicznych stanowisk i zabytków, obiektów i obszarów archeologicznych wraz z ich otoczeniem bez zgody odpowiednich władz archeologicznych. (...) podstawowym instrumentem strategii ochrony dziedzictwa archeologicznego jest ogólne rozpoznanie zasobów archeologicznych. (...) Należy przyjąć podstawową zasadę, aby zbieranie informacji o dziedzictwie archeologicznym nie niszczyło świadectwa archeologicznego bardziej, niż jest to konieczne dla ochrony lub osiągnięcia celów naukowych. (...) Ogólnym celem opieki, konserwacji dziedzictwa archeologicznego i organizacji jego zarządzania powinna być ochrona zabytków, obszarów i stanowisk *in situ* wraz z długoterminową konserwacją i troską o wszystkie z tym związane rysunki, zapiski, zbiory itp. (...). Dziedzictwo archeologiczne jest wspólnym dziedzictwem całej ludzkości. Dlatego też współpraca międzynarodowa jest konieczna dla rozwoju i utrzymania standardów jego zachowania.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „**Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego**” z La Valetta (1992), która uznała je za *źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych*. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego: ochrony dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej oraz jako instrumentu dla badań historycznych i naukowych.

Państwa – strony konwencji z La Valetta zobowiązują się do utworzenia systemu prawnego dla ochrony dziedzictwa archeologicznego, stosowania procedur upoważniających do przeprowadzenia oraz nadzoru wykopalisk i innych prac archeologicznych w taki sposób, aby zapobiec nielegalnym wykopaliskom oraz aby archeologiczne wykopaliska i poszukiwania były przeprowadzane w sposób naukowy i nieszkodliwy dla przedmiotów badania.

Państwa – strony konwencji zobowiązują się także do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego oraz do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego oraz do zapewnienia publicznego finansowego wsparcia dla badań archeologicznych, a także do prowadzenia działalności edukacyjnej na temat dziedzictwa archeologicznego.

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami **Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), a także niektórymi przepisami **Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska**. Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) zapewniają w szczególności przepisy **Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**. Zgodnie z nią ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania) zabytki archeologiczne, w tym pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska oraz relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. Prowadzenie badań archeologicznych wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska głosi m.in.:

Art. 101. Ochrona powierzchni ziemi polega na: 1) racjonalnym gospodarowaniu; 2) zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi:

(...) f) zbioru dziedzictwa geologicznego, geomorfologicznego i archeologicznego;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

B. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

1. Konieczność uzgadniania z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków wszelkich działań w obrębie stanowisk archeologicznych.
2. Na terenie występowania stanowisk archeologicznych oraz w obszarach ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie badań archeologicznych. Na badania archeologiczne należy uzyskać pozwolenie właściwego miejscowo konserwatora zabytków.
3. Respektowanie wyznaczonych stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych. Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na wniosek Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków mogą być wprowadzane zapisy dotyczące strefy ochrony stanowisk archeologicznych, co umożliwi udział organów ochrony zabytków w zagospodarowaniu terenów, na których mogą występować zabytki archeologiczne. Ograniczenia dla terenów objętych strefami wynikają z przepisów odrębnych i będą ustalane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie Lubonia.

Spośród miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń, trzy zasługują na szczególną uwagę.

W dniu 15 października 2008 roku, Rady Miasta Luboń podjęła uchwałę Nr XXIV/133/2008 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń „Fosfory”.

W §8 uchwały określono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

(...)

3. Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską, określone na rysunku planu, dla których ustala się obowiązek uzgodnienia z właściwym organem służby ochrony zabytków wszelkich prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem lub zabudowaniem terenu, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu prac archeologicznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

W dniu 26 marca 2009 roku, Rady Miasta Luboń podjęła uchwałę Nr XXIX/173/2009 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń „Stary Luboń”.

W § 8 określono szereg ustaleń dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego.

W przypadku wystąpienia zabytków archeologicznych rozpoczęcie ratowniczych badań wykopaliskowych, na koszt inwestora.

1. Dla Strefy Ochrony Archeologicznej i stanowisk archeologicznych, ustala się:

- a) obowiązek prowadzenie wszelkich inwestycji zgodnie z przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony dóbr kultury i zabytków;
- b) obowiązek przeprowadzenia archeologicznych badań ratunkowych przed rozpoczęciem prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

W dniu 21 lipca 2016 roku, Rady Miasta Luboń podjęła uchwałę Nr XXII/134/2016 w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń „Tereny po WPPZ” – etap I.

W § 8 omówiono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w planie i wyznaczono:

- 1) budynki wpisane do rejestru zabytków;
- 2) budynki wpisane do gminnej ewidencji zabytków;
- 3) strefę ochrony konserwatorskiej wpisanej do rejestru zabytków;
- 4) archeologiczną strefę ochrony konserwatorskiej;
- 5) strefę lokalizacji stanowisk archeologicznych.

W strefie archeologicznej ochrony konserwatorskiej, ustala się nakaz ochrony obiektów archeologicznych, związanych z osadnictwem pradziejowym i średniowiecznym oraz z zabytkową zabudową mieszkaniową i przemysłową poprzez nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji budowlanych, na które należy uzyskać pozwolenie konserwatora zabytków przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

W strefie lokalizacji stanowisk archeologicznych, oznaczonej symbolem na rysunku planu ustala się:

- 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

2) nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na prowadzenie badań archeologicznych, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

Dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków obowiązują przepisy odrębne.

Istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.

a) największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie Lubonia, są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Zadania te wymagają prowadzenia badań archeologicznych ze względu na niszczący charakter prac ziemnych.

Na terenie miasta priorytetowe zamierzenia inwestycyjne wiążą się przede wszystkim z funkcjonowaniem układu drogowego czy systemu wodno-kanalizacyjnego. W oparciu o plany inwestycyjne na najbliższe lata, można wymienić obszary na terenie gminy, zagrożone pod względem zachowania zabytków archeologicznych. Są to:

L.p.	Lokalizacja inwestycji	Zakres prac	adres (nr obszaru AZP, nr w miejscowości) -
1.	ul. Kościuszki	remont nawierzchni	Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 36, ob. AZP 53-27/118
2.	Kocie Doły	oświetlenie wzdłuż ścieżki	Luboń - Lasek, stan. 28, ob. AZP 54-27/47
3.	ul. 3 Maja	przebudowa sieci kanalizacji deszczowej	Luboń, stan. 37, ob. AZP 54-27/49
4.	ul. Rydła	budowa ulicy	Luboń, stan. 3, ob. AZP 53-27/126
5.	ul. Dąbrowskiego	kontynuacja budowy chodnika	Luboń, stan. 35, ob. AZP 53-27/125
6.	ul. Nowiny	budowa chodnika	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 58, ob. AZP 54-27/192
7.	ul. Fiołkowa	budowa chodnika	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 56, ob. AZP 54-27/190
8.	ul. Łąkowa	sieć kanalizacji deszczowej	Luboń - Lasek, stan. 9, ob. AZP 54-27/28 Luboń - Lasek, stan. 10, ob. AZP 54-27/29
9.	ul. Powstańców Wlkp.	budowa chodnika	Luboń, stan. 35, ob. AZP 53-27/125

Wiele zagrożeń dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa czy budowa dróg. Roboty ziemne prowadzone w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

uzgodnionym z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków (Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu). Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa budynków mieszkalnych i usługowych oraz inwestycji liniowych: przyłączy kanalizacji deszczowych, sanitarnych, gazowych, telekomunikacyjnych.

Przebudowa układów historycznych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych.

b) analizując tereny miasta Luboń, na których nie nastąpiły jeszcze prace ziemno – budowlane, domniemać można, iż najlepiej zachowane stanowiska archeologiczne położone są na nieużytkach i terenach niezabudowanych. Są to obszary stanowisk:

adres (nr obszaru AZP, nr w miejscowości)	czas powstania	adres
Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 47, ob. AZP 53-27/27	kultura łużycka - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane przy Strumieniu Kotówka w Luboniu - Żabikowie
Luboń, stan. 2, ob. AZP 54-27/21	kultura przeworska - cmentarzysko, neolit - osadnictwo, kultura pucharów lejkowatych - osadnictwo	
Luboń - Lasek, stan. 28, ob. AZP 54-27/47	epoka kamienia - osadnictwo	
Luboń - Lasek (Luboń), stan. 42, ob. AZP 54-27/54	wczesne średniowiecze - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Podgórznej w Luboniu - Lasku
Luboń - Lasek (Luboń), stan. 43, ob. AZP 54-27/55	kultura łużycka - osadnictwo, wczesne średniowiecze faza B - C - osadnictwo, wczesne średniowiecze - faza D osada, wczesne średniowiecze - D - E - osada, okres nowożytny - osada	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Poznańskiej w Luboniu - Lasku
Luboń - Lasek, stan. 57, ob. AZP 54-27/191	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Polnej w Luboniu - Lasku
Luboń - Lasek (Luboń), stan. 59, ob. AZP 54-27/193	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Wirowskiej w Luboniu - Lasku
Luboń - Lasek (Luboń), stan. 60, ob. AZP 54-27/194	epoka kamienia - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Luboń - Lasek (Luboń), stan. 58, ob. AZP 54- 27/192	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Poznańskiej w Luboniu Lasku
Luboń - Lasek (Luboń), stan. 61, ob. AZP 54- 27/195	schyłkowy neolit - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	
Luboń - Lasek (Luboń), stan. 62, ob. AZP 54- 27/196	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Nowiny w Luboniu - Lasku

C. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Na terenie miasta brak jest stanowisk wpisanych do rejestru zabytków oraz stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

W czerwcu 2012 r. na zlecenie Burmistrza Miasta Luboń, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. (Dz. U. Nr 113, poz. 661), powstała gminna ewidencja zabytków archeologicznych, stanowiąca zbiór kart stanowisk archeologicznych oraz mapę z zaznaczeniem zespołów stanowisk archeologicznych, pojedynczych stanowisk poza zespołami oraz nawarstwień kulturowych.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje on dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Obszar miasta Luboń jest fragmentem Niziny Wielkopolsko – Kujawskiej i jednocześnie częścią Wysoczyzny Poznańskiej i Wysoczyzny Gnieźnieńskiej. Obejmuje obszar doliny Warty oraz mniejszych cieków. Terasy i doliny rzek oraz zbiorników wodnych stanowiły przydatne rejonu dla osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego, toteż stanowiska

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

archeologiczne położone są głównie na terenach terasy nadzalewowej Warty oraz przy krawędziach i na stokach dolin cieków wodnych. Na wysoczyznach występuje mniej pradziejowych stanowisk archeologicznych, przy czym zawsze w pobliskim sąsiedztwie cieków lub ich dolin. Uwzględniając chronologię osadnictwo pradziejowe trwało nieprzerwanie na tym obszarze od mezolitu, poprzez neolit i epokę brązu aż do średniowiecza włącznie. Jednakże osadnictwo stacjonarne wkroczyło na ten teren za pośrednictwem kultury łużyckiej oraz ludności okresu wczesnego średniowiecza.

Aktualnie w zagospodarowaniu miasta zdecydowanie dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z wyspowo lokowaną zabudową mieszkaniową wielorodzinną. Przemysł skoncentrowany jest w południowo-wschodniej części gminy. Tereny otwarte, niezabudowane, jeszcze użytkowane rolniczo zajmują południowo-zachodnią część Miasta. Obszary zieleni nie tworzą spójnego systemu, a stanowią nierozwinięte kliny w strukturze ośrodka z punktowo rozrzuconymi terenami ogródków działkowych.

Wśród stanowisk archeologicznych pochodzących z obszaru miasta duży procent stanowią stanowiska datowane na epokę kamienia – mezolit, które zostały potwierdzone bogatym materiałem krzemionym na powierzchni. Stanowiska te usytuowane są głównie w okolicy Kocich Dołów (południowa część miasta). Rejonu miasta aktualnie przeznaczonego pod przemysł oraz zieleni. Na tym terenie znajdują się złoża kruszywa naturalnego będące w eksploatacji.

Licznie reprezentowane są osady kultur neolitycznych (okolice tzw. Dolnego Lasku) oraz pochodzących z wczesnego średniowiecza.

W północnej części miasta – Żabikowie, wyróżnić możemy stanowiska powstałe w okresie mezolitu i neolitu, a także ślady kultury łużyckiej. W tym rejonie, rozwój zabudowy mieszkaniowej ograniczył areał łąk oraz tereny uprawne.

W centralnej części miasta wyróżnić możemy stanowiska pochodzące z wczesnego i późnego średniowiecza, ale także ślady kultury łużyckiej i pomorskiej. Są to tereny osiedli mieszkaniowych (w tym zabudowy wielorodzinnej).

Stanowiska średniowieczne i nowożytnie występujące wokół Lubonia wyznaczają tym samym jego metrykę.

Warto dodać, iż zbiór stanowisk archeologicznych jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu.

Patrząc na stan zagospodarowania terenu miasta dominują grunty zabudowane i zurbanizowane, wśród nich niemal połowę stanowią tereny mieszkaniowe, tereny przemysłowe to ok. 10%, pozostałe tereny zabudowane to około 25%. Stosunkowo znaczną powierzchnię Miasta

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

zajmują tereny komunikacyjne kolejowe. Mało więc jest terenów, na których nie nastąpiła ingerencja człowieka.

Realizacja autostrady oraz intensyfikacja zabudowy w centrum Miasta wyraźnie zmniejszyła powierzchnię terenów rolnych. Oddziaływanie przemysłu oraz powiększenie powierzchni poligonu pożarniczego wpłynęło również na charakter zmian terenów leśnych, Analiza porównawcza danych o pokryciu terenu wskazuje na stałe ograniczenie terenów otwartych na rzecz zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej.

i.p.	adres (nr obszaru AZP, nr w miejscowości)	czas powstania	lokalizacja w strefie	adres	godło i nr mapy w skali 1:25 000
1	Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 47, ob. AZP 53-27/27	kultura łużycka - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "A"	Stanowisko zlokalizowane przy Strumieniu Kotówka w Luboniu - Żabikowie	423.13 Poznań
2	Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 48, ob. AZP 53-27/32	kultura łużycka - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "C"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Żabikowskiej w Luboniu - Żabikowie	423.13 Poznań
3	Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 36, ob. AZP 53-27/118	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "B"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Kościuszki w Luboniu - Żabikowie	423.13 Poznań
4	Luboń, stan. 49, ob. AZP 53-27/122	wczesne średniowiecze - osadnictwo, późne średniowiecze - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 2	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Dębieckiej w Luboniu	423.13 Poznań
5	Luboń, stan. 50, ob. AZP 53-27/123	kultura łużycka - osadnictwo, kultura przeworska - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "D"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Armii Poznań i ul. Chopina w Luboniu	423.13 Poznań
6	Luboń, stan. 35, ob. AZP 53-27/125	epoka kamienia- osada, kultura łużycka - osada, okres wpływów rzymskich - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "E"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Powstańców Wlkp. I ul. Dworcowej w Luboniu	423.13 Poznań
7	Luboń, stan. 3, ob. AZP 53-27/126	kultura pomorska - cmentarzysko	Stanowisko zlokalizowane w strefie 2	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Dębieckiej w Luboniu	423.13 Poznań
8	Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 45, ob. AZP 53-27/127	kultura łużycka - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 1		423.13 Poznań
9	Luboń - Żabikowo (Luboń), stan. 46, ob. AZP 53-27/128	wczesne średniowiecze - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 1	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Unijnej w Luboniu - Żabikowie	423.13 Poznań
10	Luboń - Lasek, stan. 1, ob. AZP 54-27/20	mezolit - obozowisko, neolit - osada, kultura ceramiki sznurowej - osada, kultura pomorska - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.13 Poznań, 423.31 Puszczykowo
11	Luboń, stan. 2, ob. AZP 54-27/21	kultura przeworska - cmentarzysko, neolit - osadnictwo, kultura pucharów lejkatych - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "P"		423.13 Poznań

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

12	Luboń - Lasek, stan. 4, ob. AZP 54-27/23	Mezolit - obozowisko, kultura ceramiki sznurowej- osada, kultura pucharów lejkowatych -osada, kultura przedłużycka - osada, wczesne średniowiecze - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
13	Luboń - Lasek, stan. 5, ob. AZP 54-27/24	mezolit - obozowisko, epoka kamienia - osada, kultura pucharów lejkowatych - osada, kultura ceramiki sznurowej - osada, kultura łużycka - osadnictwo, wczesne średniowiecze - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
14	Luboń - Lasek, stan. 6, ob. AZP 54-27/25	neolit - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
15	Luboń - Lasek, stan. 7, ob. AZP 54-27/26	mezolit - osadnictwo, neolit - osada, kultura pucharów lejkowatych - osada, wczesne średniowiecze - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Armii Poznań i ul. Wodnej w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
16	Luboń - Lasek, stan. 8, ob. AZP 54-27/27	mezolit - osada, neolit - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8	Stanowisko zlokalizowane pomiędzy ul. Łąkową a ul. Spokojną w Luboniu - Lasku	423.31 Puszczkowo
17	Luboń - Lasek, stan. 9, ob. AZP 54-27/28	neolit - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "N"	Stanowisko zlokalizowane pomiędzy ul. Leśną a ul. Spokojną w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
18	Luboń - Lasek, stan. 10, ob. AZP 54-27/29	mezolit - osadnictwo, kultura pucharów lejkowatych - osada, kultura ceramiki sznurowej - osada, kultura łużycka - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
19	Luboń - Lasek, stan. 11, ob. AZP 54-27/30	mezolit - obozowisko, neolit - osada, kultura pucharów lejkowatych - osada, okres wpływów rzymskich - osadnictwo, kultura przedłużycka - osadnictwo, wczesne średniowiecze - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
20	Luboń - Lasek, stan. 12, ob. AZP 54-27/31	mezolit - obozowisko	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
21	Luboń - Lasek, stan. 13, ob. AZP 54-27/32	mezolit - obozowisko, neolit - osada, II epoka brązu - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
22	Luboń - Lasek, stan. 14, ob. AZP 54-27/33	neolit - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
23	Luboń - Lasek, stan. 15, ob. AZP 54-27/34	kultura ceramiki sznurowej - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
24	Luboń - Lasek, stan. 16, ob. AZP 54-27/35	epoka kamienia - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
25	Luboń - Lasek, stan. 17, ob. AZP 54-27/36	mezolit - osadnictwo, kultura ceramiki sznurowej - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

26	Luboń - Lasek, stan. 18, ob. AZP 54-27/37	kultura łużycka - cmentarzysko	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
27	Luboń - Lasek, stan. 19, ob. AZP 54-27/38	neolit - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.13 Poznań
28	Luboń - Lasek, stan. 20, ob. AZP 54-27/39	kultura łużycka - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
29	Luboń - Lasek, stan. 21, ob. AZP 54-27/40	epoka kamienia - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.13 Poznań
30	Luboń - Lasek, stan. 22, ob. AZP 54-27/41	kultura łużycka (III epoka brązu) - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
31	Luboń - Lasek, stan. 23, ob. AZP 54-27/42	epoka kamienia - osadnictwo, neolit - osadnictwo, kultura łużycka - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
32	Luboń - Lasek, stan. 24, ob. AZP 54-27/43	neolit - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
33	Luboń - Lasek, stan. 25, ob. AZP 54-27/44	mezolit - osadnictwo, neolit - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
34	Luboń - Lasek, stan. 26, ob. AZP 54-27/45	mezolit - osada, neolit - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
35	Luboń - Lasek, stan. 27, ob. AZP 54-27/46	II epoka brązu - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.31 Puszczkowo
36	Luboń - Lasek, stan. 28, ob. AZP 54-27/47	epoka kamienia - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 8		423.13 Poznań, 423.31 Puszczkowo
37	Luboń (Luboń - Lasek), stan. 33, ob. AZP 54-27/48	cmentarzysko	Stanowisko zlokalizowane w strefie 3		423.13 Poznań
38	Luboń, stan. 37, ob. AZP 54-27/49	późne średniowiecze - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 4	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Spadzistej w Luboniu	423.13 Poznań
39	Luboń (Luboń - Lasek), stan. 38, ob. AZP 54-27/50	wczesne średniowiecze faza F - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 3	Stanowisko zlokalizowane przy Al. Jana Pawła II w Luboniu	423.13 Poznań
40	Luboń, stan. 39, ob. AZP 54-27/51	późne średniowiecze - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 5		423.13 Poznań
41	Luboń, stan. 40, ob. AZP 54-27/52	wczesne średniowiecze - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "F"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Fabrycznej i ul. W. Braniewskiego w Luboniu	423.13 Poznań
42	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 41, ob. AZP 54-27/53	neolit (kultura pucharów lejkatych - osadnictwo)	Stanowisko zlokalizowane w strefie "K"	Stanowisko zlokalizowane pomiędzy ul. Topolową a ul. Małwową w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
43	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 42, ob. AZP 54-27/54	wczesne średniowiecze - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "M"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Podgórznej w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

44	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 43, ob. AZP 54-27/55	kultura łużycka - osadnictwo, wczesne średniowiecze faza B - C - osadnictwo, wczesne średniowiecze - faza D osada, wczesne średniowiecze - D - E - osada, okres nowożytny - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie 7	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Poznańskiej w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
45	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 44, ob. AZP 54-27/56	wczesne średniowiecze faza D? - E - osada	Stanowisko zlokalizowane w strefie "J"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Jana III Sobieskiego i ul. Kurowskiego w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
46	Luboń - Lasek (Luboń - Żabikowo), stan. 34, ob. AZP 54-27/113	kultura ceramiki sznurowej - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 9		423.13 Poznań, 423.31 Puszczykowo
47	Luboń - Lasek (Luboń - Żabikowo), stan. 53, ob. AZP 54-27/114	neolit - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 9		423.13 Poznań, 423.31 Puszczykowo
49	Luboń, stan. 52, ob. AZP 54-27/122	wczesne średniowiecze - osada, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 4	Stanowisko zlokalizowane pomiędzy ul. Spadzistą a ul. Rzeczną w Luboniu	423.13 Poznań
52	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 56, ob. AZP 54-27/190	mezolit? - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "L"		423.13 Poznań
53	Luboń - Lasek, stan. 57, ob. AZP 54-27/191	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 7	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Polnej w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
54	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 58, ob. AZP 54-27/192	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "I"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Poznańskiej w Luboniu Lasku	423.13 Poznań
55	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 59, ob. AZP 54-27/193	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 6	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Wirowskiej w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
56	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 60, ob. AZP 54-27/194	epoka kamienia - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 6		423.13 Poznań
57	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 61, ob. AZP 54-27/195	schyłkowy neolit - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "H"		423.13 Poznań
58	Luboń - Lasek (Luboń), stan. 62, ob. AZP 54-27/196	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "G"	Stanowisko zlokalizowane przy ul. Nowiny w Luboniu - Lasku	423.13 Poznań
59	Luboń, stan. 63, ob. AZP 54-27/197	okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie 6	Stanowisko zlokalizowane pomiędzy ul. Konarzewskiego a al. Jana Pawła II w Luboniu	423.13 Poznań
60	Luboń, stan. 64, ob. AZP 54-27/198	późne średniowiecze - osadnictwo, okres nowożytny - osadnictwo	Stanowisko zlokalizowane w strefie "O"		423.13 Poznań

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

61		średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe miasta Luboń wpisanego do rejestru zabytków			423.13 Poznań
62		średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe miasta Luboń wpisanego do rejestru zabytków			423.13 Poznań
63	działki o nr ewid. 144/2, 142/2, 140, 138, 146/1, 146/2, 141/2, 133/2, 134, 135, 136	niemiecki obóz karno-śledczy zorganizowany w 1943 r.		Przy ul. Niezlomnych 2 w Luboniu - Żabikowie	423.13 Poznań

3.2.4. ZABYTKI RUCHOME

Zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego pod nr 48/Wlkp/B z dnia 3.02.2002 r. jest rzeźba Siewcy, autorstwa Marcina Rożka, wykonana z brązu i granitu, która przedstawia postać słowiańskiego rolnika siejącego zboże. Pomnik stoi przy wjeździe do kolonii przy zakładach nawozów fosforowych.

3.2.5. MUZEA**Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie**

ul. Niezlomnych 2, 62-031 Luboń

tel: +48 61 813-06-81

muzeum@zabikowo.eu

Otwarte:

wtorek-piątek: 9.00 – 15.00

sobota-niedziela: 10.00 – 14.00

poniedziałek: nieczynne

Muzeum, założone w 1979 r., sprawuje opiekę nad terenami i obiektami związanymi z niemieckimi obozami, które działały w latach 1941 – 1945, a także nad byłym obozem dla internowanej w latach 1945 – 1948 cywilnej ludności niemieckiej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Na terenie muzeum znajdują się pomniki upamiętniające martyrologię Polaków, Żydów, oraz więźniów innych narodów. Budynek muzeum zbudowany jest na fundamentach baraku poobozowego i pozostałościach byłej willei komendanta obozu.

3.2.6. WARTOŚCI NIEMATERIALNE**SANKTUARIUM BŁOGOSŁAWIONEGO EDMUNDA BOJANOWSKIEGO**

W Luboniu-Żabikowie działa Dom Generalny wielkopolskiej gałęzi **Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia NMP**. W 1922 r. do budynku Zgromadzenia dobudowano kaplicę klasztorną pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

W 1930 r. do kaplicy sprowadzono z Jaszkowa sarkofag z doczesnymi szczątkami bł. Edmunda Bojanowskiego. Przy sarkofagu umieszczono rzeźbę przedstawiającą błogosławionego w otoczeniu dzieci, autorstwa Adama Chyrka. Metalowa trumna, w której pochowano zmarłego w Jaszkanie znajduje się w kaplicy na chórze.

Edmund Bojanowski był założycielem Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny. Jako osoba świecka otworzył 3 maja 1850 ochronkę w Podrzeczu, która dała początek Bractwu Ochroniarek, z którego z kolei rozwinęło się przyszłe Zgromadzenie Służebniczek. W Grabonogu założył „Dom miłosierdzia” dla sierot, ponadto apteki dla biednych, wypożyczalnie książek oraz czytelnie. Gromadził zgłaszające się do niego dziewczęta i przygotowywał je do pracy w swoim dziele. W 1858 abp Przyłuski przyjął zgromadzenie pod opiekę Kościoła, a jego następca, abp Mieczysław Ledóchowski 27 grudnia 1866 zatwierdził definitywnie statuty i konstytucje służebniczek.

W Luboniu-Żabikowie od 1920 r. znajduje się nowicjat, a od 1984 r. Dom Generalny Zgromadzenia. Siostry prowadzą tutaj również przedszkole „Ochronka” im. bł. Edmunda Bojanowskiego.

W 1999 r. kaplica Zgromadzenia została ustanowiona **sanktuarium błogosławionego Edmunda Bojanowskiego**.

SZKOŁA IM. HALINY

August Cieszkowski ziemianin, filozof mesjanistyczny, działacz polityczny i społeczny, od czasu osiedlenia się w Wielkim Księstwie Poznańskim działał na rzecz powołania uniwersytetu w Poznaniu. Ponieważ sprzeciw władz pruskich uniemożliwił realizację tych planów, w 1863 r. zakupił dawną osadę młyńską w Żabikowie celem założenia tu wyższej szkoły rolniczej. Szkoła powstała w Żabikowie 21.11.1870 r. Była to jedyna wyższa uczelnia na ziemiach polskich pod

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

zaborem pruskim. Dla upamiętnienia nieżyjącej żony Cieszkowskiego otrzymała imię Haliny. Realizowano w niej szeroki, nowoczesny program nauczania, który obejmował przyrodnicze podstawy produkcji roślinnej i zwierzęcej, przedmioty ekonomiczne i społeczne oraz podstawy przetwarzania surowców rolniczych, a także budownictwo, maszynoznawstwo, leśnictwo, ogrodnictwo, sadownictwo, warzywnictwo. Działalność **Szkoły im. Haliny** została przerwana przez interwencję władz pruskich. W 1877 r. nakazały one opuszczenie uczelni przez studentów i nauczycieli nie będącymi poddanymi króla pruskiego, co spowodowało brak możliwości utrzymania szkoły i wkrótce jej likwidację. Oprócz Augusta Cieszkowskiego ze szkołą związani byli m.in. Władysław Niegolewski i Roman May.

Dzięki kadrze oraz dorobkowi naukowemu i dydaktycznemu szkoły w Żabikowie powołany został Wydział Rolniczo-Leśny utworzonej w 1919 r. w Poznaniu Wszechnicy Piastowskiej. Wszechnica Piastowska w 1920 r. przekształciła się w Uniwersytet Poznański.

LUBOŃSKI SZLAK ARCHITEKTURY PRZEMYSŁOWEJ

Od 2015 r. **Luboński Ośrodek Kultury** jest organizatorem wycieczek Lubońskim Szlakiem Architektury Przemysłowej, którego trasa przebiega przez zespoły dawnych fabryk drożdży oraz przetworów ziemniaczanych, a także działającej do dziś fabryki nawozów fosforowych.

Wielką atrakcją wycieczki jest zwiedzanie zakładów fosforowych pochodzącej z 1907 r. ponad 300-metrowej monumentalnej hali magazynowej zaprojektowanej przez Hansa Poelziga. W dawnej fabryce drożdży zobaczyć można m.in. dwa ogromne budynki fabryczne pochodzące z pierwszej dekady XX w., nawiązujące swą architekturą do średniowiecznych zamków. Natomiast w dawnych zakładach przetworów ziemniaczanych interesująco się prezentuje cały kompleks przemysłowy zbudowany w jednolitej secesyjnej stylistyce..

Na szlaku znalazły się również miejsca związane z codziennym życiem Lubonia: zabytkowa szkoła, dworzec i osiedla robotnicze oraz park przy osiedlu mieszkaniowym zakładów fosforowych z pomnikiem Siewcy.

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
znaczną liczbą budowli włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	zły stan niektórych obiektów zabytkowych, zwłaszcza	promowanie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów – m.in. dalsze	potencjalna groźba utraty obiektów zabytkowych, w tym zespołów
wartościowe zabytki przemysłowe w zespołach fabryk superfosfatu, drożdży oraz przetwórstwa ziemniaczanego	wartościowego zespołu budynków dawnego zakładu przemysłu ziemniaczanego oraz zakładów drożdżowych	promowanie i rozwijanie Lubońskiego Szlaku Architektury Przemysłowej	pofabrycznych, szczególnie dawnych fabryk przemysłu ziemniaczanego oraz drożdżowego
wysoka wartość sylwety tworzony przez zespół budynków dawnej fabryki drożdży	niewielka wiedza potencjalnych turystów o wartościach zabytkowych Lubonia	rozwój turystyki, m.in. kulturowej, weekendowej, wodnej	potencjalne zagrożenie dla ekspozycji biernej i czynnej sylwety tworzony przez zespół budynków dawnej fabryki drożdży
cenne zespoły zabudowy willowej i jednorodzinnej, szczególnie przy ul. Kolonia PZNF oraz Okrzei	niewykorzystane możliwości rekreacji i turystyki wodnej w oparciu o przepływającą przez miasto Wartę	zachowania zespołów pofabrycznych	remonty i przebudowy zabytków prowadzące do utraty ich wartości zabytkowych
dobry lub średni stan zachowania większości zabytkowych domów jednorodzinnych i willi		adaptowanie zespołu dawnej fabryki drożdży do funkcji hotelowej, mieszkaniowej (lofty) lub turystycznej	
bezpośrednie sąsiedztwo Poznania		kontynuacja działań na rzecz włączenia dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej	
dobrze połączenia komunikacyjne –			

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

położenie przy autostradzie A2 oraz przy węzłach tej autostrady umożliwiającym wkrótce połączenia autostradowe i ekspresowe do wszystkich dużych miast w Polsce			
---	--	--	--

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2020 – 2023 DLA MIASTA LUBOŃ

5.1. OCENA, STAN ZACHOWANIA I KIERUNKI DZIAŁANIA

Do najwartościowszych zabytków na terenie Lubonia zalicza się zabudowę przemysłową. Przy ul. Armii Poznań znajdują się zespoły zabudowań dawnych zakładów przemysłu ziemniaczanego oraz zakładów przemysłu drożdżowego. Oba te zespoły zabudowań fabrycznych zostały wpisane do rejestru zabytków w 1983 r.

Zespół dawnej fabryki drożdży został zbudowany w latach 1903 – 1908 dla firmy rodziny Sinnerów. W skład fabryki wchodziły: 6 kondygnacyjna słodownia, 7 kondygnacyjna drożdżownia, spichlerz zbożowy, wieża ciśnień, chłodnia kominowa, kotłownia, maszynownia, warsztaty, gorzelnia, kantyna, budynek biurowy i kotłownia rezerwowa wraz kominem. Fabryka posiadała bocznice kolejową oraz ujęcie wody z 18 studni. Obiekty zespołu wzniesione zostały w stylu eklektycznym nawiązującym do gotyku i romańszczyzny.

Budynki znajdują się w posiadaniu osób prywatnych. Stan niektórych budynków d. fabryki drożdży jest zły. W słodowni duża część okien ma powybijane szyby. Budynek warsztatów zaczyna porastać roślinność. Istnieje konieczność zatrzymania procesów degradacji tego cennego zespołu.

Istotną kwestią jest także ochrona ekspozycji zespołu d. fabryki drożdży. Monumentalne budynki słodowni i drożdżowni wraz z wysokim kominem stanowią dominantę w panoramie wschodniej części Lubonia. Ekspozycja czynna nie powinna być ograniczana przez zbyt wysoką zabudowę wznoszoną wzdłuż ul. Armii Poznań i linii kolejowej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

Fot. 1. Zespół dawnych zakładów przemysłu ziemniaczanego

Zespół dawnych zakładów przemysłu ziemniaczanego zbudowany został, podobnie jak inne duże kompleksy przemysłowe Lubonia, po wschodniej stronie linii kolejowej Poznań – Wrocław. Zespół składa się z kilkunastu obiektów, z których kilka znajduje się w złym lub bardzo złym stanie. Ten cenny kompleks zabytkowy zasługuje na działania ochronne i rewaloryzacyjne.

Na południowo-wschodnim skraju miasta znajduje się rozległy kompleks Zakładów Nawozów Fosforowych wraz z kolonią mieszkalną. Obiekty te w swej zasadniczej części zostały wybudowane w latach 1909-1914 według projektów światowej sławy wrocławskiego architekta Hansa Poelziga. Kompleks został wpisany do rejestru zabytków. Obiekty te zaliczają się do wybitnych dzieł wczesnego modernizmu. Zespół fabryczny jest obecnie własnością zakładów Luvena S.A. Stan zachowania obiektów zespołu jest na ogół lepszy niż zespołu dawnych zakładów przemysłu ziemniaczanego.

Przy dawnym pl. Wolności obecnie pl. E Bojanowskiego znajduje się zespół dawnego kościoła ewangelickiego z pastorówką, wzniesiony w latach 1908-1912, obecnie kościół parafialny p.w. Św. Barbary. Kościół murowany z cegły na kamiennym cokole. Otynkowany, dwunawowy z prezbiterium zamkniętym trójbocznie i wieżą z boku elewacji frontowej z półkolistą absydą mieszcząca schody. Nawa główna czteroprzęsłowa, boczna trzyprzęsłowa połączone półkolistymi arkadami i nakryte sklepieniami kolebkowymi. Sklepienie pokryte polichromią ze scenami z Pisma Świętego. W wierzy umieszczone są dwa czynne dzwony (z 1909

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

r. i 1936 r.). Pastorówka połączona z kościołem parterowym łącznikiem przylega od strony wschodniej. Budynek murowany, wzniesiony na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty wysokim, wielopołaciowym dachem z facjatami. Zachowany pierwotny, czytelny układ pomieszczeń oraz stolarka.

Zespół budynków kościoła i plebanii (pastorówki) zachowany w pierwotnej historycznej formie sięgającej do stylistyki baroku, stanowi interesujący na terenie Wielkopolski przykład architektury sakralnej z początku XX w, użytkowanej obecnie przez kościół rzymsko – katolicki.

Przy ul. Armii Poznań 27 znajduje się budynek dawnej szkoły wpisany do rejestru zabytków. Budynek jest własnością prywatną. Powstał na początku XX wieku. Wzniesiony na planie prostokąta, murowany dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony z użytkowym poddaszem. Przykryty dachem dwuspadowym z naczółkami. Poszycie dachowe – dachówka karpówka. Budynek należy do najstarszych budynków na terenie miasta. Reprezentuje cechy typowej architektury szkolnej pocz. XX wieku. Budynek o zachowanej pierwotnej bryle oraz elewacjach utrzymanych w nieotylnowanej cegle. Nadal użytkowany jako budynek szkolny.

W zachodniej części miasta przy ul. Niezłomnych znajduje się teren dawnego hitlerowskiego obozu karno – śledczego, pełniący obecnie funkcję muzeum i miejsca pamięci narodowej. Obóz karno -śledczy w Żabikowie istniejący w latach 1941-45, podlegał Gestapo w Poznaniu i był znanym ośrodkiem eksterminacji ludności polskiej oraz innych narodowości, skąd kierowano ludzi do obozów koncentracyjnych m.in. w Oświęcimiu. Na terenie obozu zachowany jest obecnie budynek baraku , wzniesiony z bloków glinianych łączonych słomą, wykonanych przez więźniów, bunkier stalowy, basen, studnia, pozostałości fundamentów, relikty bramy obozowej, bruk oraz obiekty i formy upamiętniania – tablice pamiątkowe i pomniki

Obóz stanowiący Miejsce Pamięci Narodowej, przekształcony w Muzeum Martyrologiczne, jest jednym z ośrodków walki i męczeństwa na terenie Wielkopolski, ma wartość historyczna i podlega ochronie prawnej.

Żaden z wyżej opisanych obiektów, wpisanych do rejestru zabytków, na terenie miasta Luboń, nie stanowi jego własności. Obiekty znajdują się w posiadaniu osób fizycznych i prawnych.

Kierunki działań na rzecz ochrony środowiska kulturowego:

- ochrona obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków i włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach kulturowych i krajobrazowych,
- objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna,
- zachowanie ekspozycji panoram widokowych i punktów widokowych,
- zachowanie i odtwarzanie dawnych układów terenów zielonych,
- przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu,
- ochrona tożsamości kulturowej

Obiekty zabytkowe na terenie gminy powinny być otoczone ochroną i opieką. Ich ewentualną modernizację i adaptację należy przeprowadzać zgodnie z miejscowymi tradycjami form architektonicznych, proporcji, detalu, materiałów i faktur wypraw zewnętrznych. Jakikolwiek zmiany w formie zewnętrznej, elewacjach budynków zabytkowych powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Rozbiórka zabytków w złym stanie technicznym może być przeprowadzona wyłącznie za zgodą konserwatora. Przebudowa i budowa nowych obiektów w otoczeniu obiektów zabytkowych nie mogą wpływać negatywnie na ich stan zachowania. Nowa zabudowa powinna tworzyć harmonijnie wkomponowaną całość z istniejącymi elementami zabudowy historycznej, pod względem układu, skali, proporcji, sposobu kompozycji i wypraw elewacji zewnętrznych.

Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, polegająca na włączaniu lub wyłączeniu obiektów musi odbywać się w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Skupiska zieleni historycznej powinny być chronione i pielęgnowane, a w razie ubytków nasadzone tymi samymi, lub właściwie komponującymi się gatunkami.

Dotacje na obiekty zabytkowe

Rada Miasta Luboń uchwałą Nr XLIX/370/2018 z dnia 19 lipca 2018 r. - Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 sierpnia 2018 r. poz. 6229, ustaliła zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie miasta Luboń.

Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowym elementom substancji zabytkowej.

Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, ustalonych na podstawie kosztorysu, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 30% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania oraz poprawa i utrwalenie ładu przestrzennego zgodnie z zasadą dobrej kontynuacji

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych dla poprawy ładu przestrzennego oraz stanu zachowania obiektów zabytkowych

CEL STRATEGICZNY 2. Finansowanie ze środków gminy działań związanych z ochroną zabytków

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających ochronie zabytków

PRIORYTET 2. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla promocji turystycznej gminy i utrwalenia tożsamości lokalnej mieszkańców gminy

CEL STRATEGICZNY 4. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy

CEL STRATEGICZNY 5. Umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy

5.3. CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020– 2023**5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1. WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH**

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 1. mają za zadanie wykorzystanie instrumentów prawnych, przewidzianych przez ustawy o ochronie zabytków oraz planowaniu przestrzennym, do ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań/Uwagi
CEL OPERACYJNY 1. Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych instrumentów planistycznych jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków	Działanie 1. Uchwalanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o wysokiej wartości środowiska kulturowego, uwzględniających kwestie ochrony zabytków	každorazowo przy uchwalaniu planu
	Działanie 2. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych problematyki związanej z ładem przestrzennym – ustalanie zakazów wprowadzania nowej zabudowy niepasującej do historycznych układów przestrzennych. Dotyczy to w szczególności terenów wpisanych obszaru do rejestru zabytków	we wszystkich dokumentach strategicznych i planistycznych odnoszących się do środowiska kulturowego
	Działanie 3. Wprowadzenie ochrony ekspozycji panoramy miasta, m.in. zespołu monumentalnych budowli d. fabryki drożdży	w opracowania planistycznych
CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz sporządzenie na tej podstawie zaktualizowanej Gminnej Ewidencji Zabytków i nowej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	Działanie 4. Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w zakresie obiektów nieruchomych na podstawie oględzin w terenie	každorazowo przed sporządzeniem nowej edycji „Programu opieki nad zabytkami”
	Działanie 5. Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	do grudnia 2020 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

	Działanie 6. Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	do grudnia 2021 r.
	Działanie 7. Aktualizacja „Gminnego Programu Ochrony Zabytku na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”.	do grudnia 2020 r.
CEL OPERACYJNY 3. Współpraca z władzami konserwatorskimi w zakresie zabezpieczenia i objęcia ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	Działanie 8. Współpraca Urzędu Miejskiego z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przy typowaniu zabytków do wpisania do rejestru zabytków i Gminnej Ewidencji Zabytków	sukcesywnie
	Działanie 9. Informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	sukcesywnie

5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2. FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW GMINY DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZABYTKÓW

W ramach Celu Strategicznego 2. ujęte są działania mające na celu wykorzystanie środków finansowych Gminy dla poprawy stanu substancji zabytkowej obiektów należących do Gminy, dofinansowanie prac remontowych/restauracyjnych wykonywanych przez właścicieli w obiektach (nie należących do Gminy) wpisanych do rejestru zabytków, prowadzenie prac renowacyjnych i sanacyjnych w poszczególnych modułach przestrzeni gminy oraz działania na rzecz uporządkowania ulic, chodników, małej architektury.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 4. Dbłość o stan zachowania zabytków będących	Działanie 10. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych	listy obiektów remontowanych/

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

własnością gminy oraz pomoc w renowacji innych zabytków	będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	przewidzianych do remontu załączone będą do sprawozdań z realizacji „Programu...”
	Działanie 11. Dotacje na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	listy obiektów remontowanych/ przewidzianych do remontu załączone będą do sprawozdań z realizacji „Programu...”
CEL OPERACYJNY 5. Porządkowanie przestrzeni publicznej	Działanie 12. Porządkowanie ulic, chodników, małej architektury, szczególnie w obrębie zabytkowych układów przestrzennych, ekspozycja cenniejszych obiektów zabytkowych	listy obiektów będą załączone do sprawozdań z realizacji „Programu...”

5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE INICJATYW SPRZYJAJĄCYCH OCHRONIE ZABYTKÓW

Działania ujęte w ramach realizacji Celu Strategicznego 3. mają za zadanie wspieranie inicjatyw właścicieli nieruchomości zabytkowych, inwestorów, a także organizacji NGO, zmierzających do poprawy stanu obiektów zabytkowych.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 6. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty	Działanie 13. Podjęcie starań o uzyskanie dotacji z funduszy ministerialnych i europejskich,	do grudnia 2021

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

i restauracje obiektów zabytkowych	przeznaczonych na remonty i restaurację obiektów zabytkowych – w szczególności zespołów d. zakładów przemysłu ziemniaczanego i fabryki drożdży	
CEL OPERACYJNY 7. Promocja adaptacji obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	Działanie 14. Zachęcanie właścicieli zabytków oraz przedsiębiorców do rozwijania własnej działalności gospodarczej w oparciu o posiadane nieruchomości zabytkowe. W szczególności dotyczy to fabryki drożdży, która mogłaby zostać przekształcona w hotel lub obiekty mieszkalne składające się z loftów	sukcesywnie – spotkania z właścicielami, przedsiębiorcami organizacja seminariów, przesyłanie materiałów informacyjnych

5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4 PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 4. mają za zadanie promocję turystyczną gminy wśród jej mieszkańców, a także wśród potencjalnych turystów spoza gminy

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 8. Publikacja materiałów promujących dziedzictwo kulturowe gminy	Działanie 15. Opracowanie przewodnika po gminie Luboń, uwzględniającego w szczególności dziedzictwo kulturowe gminy	do grudnia 2020 r.
	Działanie 16. Publikacja przewodnika po gminie Luboń na portalu gminnym informacji o obiektach włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków na stronach internetowych gminy	do grudnia 2020 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

	Działanie 17. Publikacja przewodnika po gminie Luboń w wersji papierowej	do grudnia 2021 r.
	Działanie 18. Publikacja Gminnej Ewidencji Zabytków na stronach internetowych gminy	do grudnia 2020 r.
	Działanie 19. Wspieranie wydawnictw związanych z historią gminy oraz ochroną dóbr kultury	sukcesywnie
	Działanie 20. Rozbudowa tematyki związanej z dziedzictwem kulturowym na portalu gminnym	sukcesywnie
	Działanie 21. Promocja dziedzictwa kulturowego w periodykach gminnych oraz w innych mediach	sukcesywnie

5.3.5. CEL STRATEGICZNY 5. UMOCNIEŃ TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY

Działania zgrupowane w ramach Celu strategicznego 5. mają na celu umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy, co jest szczególnie ważne w związku z dużym udziałem wśród nich ludności napływowej.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 9. Zwiększenie świadomości wspólnoty poprzez identyfikację mieszkańców z historią i dziedzictwem kulturowym gminy	Działanie 22. Wprowadzanie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym z wykorzystaniem dostępnych publikacji i opracowań	sukcesywnie
	Działanie 23. Wprowadzanie do programu imprez masowych oraz wystaw organizowanych w gminie elementów umacniających poczucie	sukcesywnie

---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

---

	identyfikacji z historią i dziedzictwem kulturowym gminy	
--	---	--

5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Realizacja Programu Opieki nad Zabytkami powinna być oceniana na podstawie następujących kryteriów:

1. Kompletności realizacji Programu – ilości wykonanych zadań
2. Stopnia wykonania poszczególnych zadań
3. Nie przekraczania zadeklarowanych terminów realizacji.

5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE:**

- 1) przepisy ustawowe
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- 1) strategia rozwoju gminy;
- 2) plany rozwoju lokalnego;
- 3) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 4) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 5) programy prac konserwatorskich;
- 6) studia i analizy, koncepcje;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA LUBOŃ NA LATA 2020-2023

- 7) plany rewitalizacji;
- 8) umowy i porozumienia;
- 9) kontrakty;
- 10) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- 11) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków
- 12) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
- 13) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 14) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.⁴

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego.
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia.

---

⁴ Dofinansowanie projektów mających na celu ochronę środowiska kulturowego będzie możliwe w następnym cyklu budżetowym (2021-27). Przygotowanie ewentualnych propozycji programowych należałoby rozpocząć już teraz.